

การพูดสกุณกิเลสให้ท่านทั้งหลายฟังนี้ ผมพูดออกมาจากความที่เคยเคียดแค้นต่อมันตามระยะเวลาและกำลังแห่งความเพียรที่เคยต่อสู้ทำหั้นกับมัน ชั้นเริ่มแรกมีแต่แพ้มันอย่างหลุดลุ่ย หมดทางต่อสู้เป็นพักๆ พิตใหม่สูใหม่ สูใหม่เป็นพักๆ และแพ้มันแบบล้มลุกคลุกคลานเป็นตอนๆ พอโงหัวขึ้นได้บ้างก็สูใหม่ๆ ด้วยใจของนักต่อสู้ โดยยึดเอาตายกับชัยชนะมันเป็นเดิมพัน สูไม่ถอย นิ่งอยู่ที่สู คือก็เพียร เดินอยู่ที่สู ยืนอยู่ที่เพียร นอนอยู่ถ้ายังไม่หลับก็สู ในท่าต่างๆ เป็นท่าต่อสู้ทั้งนั้น แม้จะแพ้แล้วแพ้แล้วก็ยังไม่ถอย เพราะยังไม่ถึงจุดที่ตั้งเอาไว้ตั้งเดิมคือตายและชนะอย่างเด็ดขาดเท่านั้น จึงเป็นจุดที่ยุติการต่อสู้ เมื่อสูไม่ถอย เพียรไม่ถอย กำลังและความคล่องตัวแห่งสติปัญญาที่ค่อยๆ ขยับตัวขึ้นมา ใจที่เคยคึกคะนองเหมือนม้าตัวผาดโผนก็ค่อยสงบลงได้

ใจที่เคยเรียนเคยจำได้แต่ชื่อแต่นามว่าสมาธิฯ ความสงบมันคงก็ค่อยปรากฏเป็นสมาธิ ความสงบมันคงขึ้นมาในตัวเองให้ได้เห็นได้ชม จนประจักษ์กับตัวเองว่า อ้อ คำว่าสมาธิฯ ที่ท่านจารึกไว้ในตำรานั้น ความจริง ความมี ความเป็น ความปรากฏแห่งสมาธิแท้นั้น ปรากฏขึ้นที่ใจนี้เองหรือ เออ บัดนี้เราหายสงสัยเรื่องสมาธิในตำราแล้ว เพราะได้มาปรากฏองค์สมาธิอยู่กับใจของเราเองเวลานี้ ใจสงบ ใจสว่าง โล่งภายในใจที่เคยอัดอั้นตีบตันและปิดทางตัวเองมานานแสนนาน เริ่มลืมตาอ้าปากพูดจาปราศรัยกับเพื่อนฝูงได้ด้วย ความโล่งใจแนใจและมั่นใจต่อมรรคผลนิพพานว่า จะไม่ตายเสียก่อนจะได้ชม แม้เพียงขั้นสมาธิความสงบก็นับว่าพอกินพอใช้ไม่ผิดเคือง สำหรับฐานะเราคนจนมาตลอดภพชาติต่างๆ

ต้นทุนแห่งอัสสัมบัติคือสายทางแห่งมรรคผลนิพพาน ที่เรามั่นใจว่าจะต้องถึงในวันเวลาข้างหน้า คือ สมาธิสมบัติ ความสงบเย็นใจ เราได้เป็นต้นทุนประจักษ์แล้วเวลานี้ เรามีหวังในธรรมสมบัติขั้นสูงส่งขึ้นไปโดยลำดับ ด้วยความพากเพียรที่เป็นมาและเป็นอยู่ อธิบาทสี่นี้เริ่มปรากฏขึ้นมาบ้างแล้ว คือ ฉันทะ พอใจทั้งการบำเพ็ญเพียรภาวนา พอใจทั้งผลที่ปรากฏกับใจขึ้นมาเรื่อยๆ ไม่ขาดวรรคขาดตอนราวกับน้ำซับน้ำซึม จิตใจชุ่มเย็น โดยสม่ำเสมอในอิริยาบถต่างๆ วิริยะ เพียรไม่ถอยทุกอิริยาบถ เป็นไปด้วยความเพียรปราบกิเลสถอนกิเลสสกุณมทิมา

จิตตะ มีความฝึกใฝ่ใคร่ต่อการบำรุงรักษาใจเพื่อธรรมรสอันโอชา พยายามระวังรักษาไม่ให้รสอันเป็นพิษภัยแทรกสิงใจ วิมังสา พิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองมองหาเหตุหาผลที่มาจากเกี่ยวข้องกับใจด้วยความไม่ประมาท พยายามฝึกจิตที่เคยโง่เพราะความปิดบังของกิเลสให้คลี่คลายขยายตัวขั้นสู่ธรรม คือความฉลาดของสติปัญญา ใจไม่อับเฉาเหมามัวเหมือนแต่ก่อน อธิบาททั้งสี่นับวันมีกำลังเข้มแข็งขึ้นตามๆ กัน ทั้งฉันทะ ทั้งวิริยะ ทั้ง

จิตตะและวิมังสาธรรม กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีกำลังกล้าพร้อมเผชิญหน้า
กิเลสโดยไม่เลือกกาลสถานที่และเหตุการณ์ใด มีจิตมุ่งมั่นจะหักเหแลกกันโดยถ่ายเดียว

เมื่อสมาธิปรากฏเป็นปากเป็นทางพอตั้งตัวได้แล้ว ก็เร่งทางปัญญาออกพิจารณา
ธรรมทั้งหลายทั้งภายในภายนอกประสานกัน รวมลงในไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนต
ตา อิทธิบาททั้งสี่จึงเริ่มประสานงานกันอย่างสนิทติดพัน จนกลายเป็นอิทธิบาทอัตโนมัติไป
ตามสติปัญญาที่พาให้เป็นไป นับแต่บัดนั้นแล จะเรียกว่าเข้าสู่สงครามกับกิเลสชนิดต่าง ๆ
แบบตะลุมบอนก็ไม่ผิด เพราะความรู้สึกนึกคิดที่หนักไปในธรรมวิมุตติ นับวันเวลามีกำลัง
และสะกิดใจไม่หยุดหย่อน ในลักษณะสู้ไม่ถอย เอาให้หลุดพ้นโดยถ่ายเดียว แม้จะตายก็
ขอให้ตายในสนามรบ คือตายในวงความเพียรทำต่อสู้อย่างเดียว หากยังไม่ตายก็เอาให้
กิเลสหมอบราบและตายเกลื่อนให้เห็นประจักษ์ใจ ทุกกระยะแห่งการต่อสู้ด้วยสติปัญญา ซึ่ง
เป็นธรรมาวุธอันทันสมัย

ปฏิบัติที่ผาดโผนมากและเห็นผลประจักษ์

การทำ ความพากเพียรในขั้นเริ่มแรกและต่อมาจนจิตสงบลงเป็นสมาธิได้ แม้จะ
เป็นความเพียรผาดโผนด้วยการเอาชีวิตเข้าประกันก็ตาม แต่การเพียรการต่อสู้ในระยะนี้
เป็นการต่อสู้ที่บอบช้ำมาก แต่ผลปรากฏมีน้อยไม่สมดุลกัน ทั้งนี้เพราะยังไม่รู้วิธีการต่อสู้
และพากเพียรเท่าที่ควร แต่นักปฏิบัติธรรมทั้งหลายจำต้องยอมรับยอมโดนความบอบช้ำ
ไปก่อน เพื่อทราบเหตุผลจากประสบการณ์ที่เคยผ่านมา แล้วปรับตัวปรับความเพียรให้
เหมาะสมยิ่งขึ้นในอันดับต่อไป สำหรับผมเองเคยเป็นดังที่กล่าวมานี้ (หลวงปู่พุด) กว่าที่จะ
จับหลักเกณฑ์ได้ก็เกือบเป็นเกือบตาย

เมื่อการปฏิบัติทางด้านปัญญาแยกแยะร่างกายส่วนต่าง ๆ ออกคลี่คลายดูด้วย
ปัญญา จนปรากฏชัดทั้งอสุภะอสุภัง ทั้ง ทุกขัง อนิจจัง อนตตาในร่างกายโดยลำดับแล้ว
นั้นแลความเพียรจึงนับวันผาดโผนโจนทะยาน ทั้งประโยคพยายาม ทั้งสติปัญญาที่ก้าว
ออกสู่งานในวงกรรมฐานห้า มีเกสา โลมา เป็นต้น ตลอดสภาวะธรรมทั่วๆ ไป ด้วย
ความเพลิดเพลิดในการพิจารณา และความเห็นตามเป็นจริงในสกลกายส่วนต่างๆ จน
ตลอดทั่วถึง ประสานกับสภาวะธรรมภาวนาออกซึ่งมีอยู่ทั่วไปว่ามีลักษณะอย่างเดียวกัน หาย
สงสัยและปล่อยวางไปโดยลำดับ

สติปัญญาขั้นพิจารณารูปขันธ์นี้ผาดโผนมาก ผิดธรรมดาของความเพียรภาคทั่วๆ
ไป แต่ก็เหมาะสมกับงานซึ่งเป็นงานหยาบ ที่จำต้องใช้สติปัญญาอันผาดโผนไปตามๆ กัน
เช่นเดียวกับท่อนไม้ซึ่งอยู่ในขั้นที่ควรถากอย่างหนักมือ ก็จำต้องทำเช่นนั้น สติปัญญาที่ทำ

การพิจารณาร่างกายซึ่งเป็นชั้นหยาบ ก็จำต้องดำเนินไปตามความเหมาะสมของงาน เมื่อสติปัญญารู้เท่าและปล่อยวางขั้นนี้แล้ว ก็ลดการพิจารณาแบบนั้นลงไปเอง เช่นเดียวกับไม้ซึ่งนายช่างตัดแปลงลงถึงขั้นที่ควรลดจากการถากการฟืนอย่างหนักมือแล้ว ก็ลดไปเองโดยไม่ต้องมีใครมาบอกจะนั้น

ส่วนนามชั้น ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณนั้น เป็นชั้นละเอียด การพิจารณาทางด้านปัญญาก็ละเอียดไปตาม ๆ กัน สติปัญญาที่พิจารณาขั้นนี้ย่อมเป็นไปอย่างละเอียดสุขุมราวกับน้ำซับน้ำซึมนั้นแล แต่การพิจารณาขั้นนี้ พิจารณาลงในไตรลักษณ์ล้วน ๆ จะเป็นไตรลักษณ์ใดก็ได้ตามแต่ความถนัดของการพิจารณา ไม่มีคำว่าอสุภะ อสุภะเหมือนพิจารณาร่างกายอันเป็นชั้นหยาบ การพิจารณาขั้นนี้ จะพิจารณาขั้นใดก็ได้ตามแต่ถนัด เช่น ทุกขเวทนาชั้น เป็นต้น ประสานกันกับกายกับจิตกับทุกขเวทนา

โดยพิจารณาแยกแยะเทียบเคียง รูป ลักษณะ อากาโร ความรู้สึก ว่าอะไรเป็นอะไร ทั้งสามอย่างนี้เป็นอันเดียวกันหรือเป็นคนละอย่าง แยกแยะดูให้ชัดเจนด้วยปัญญาจริง ๆ อย่าสักแต่พิจารณาพอฟ่าน ๆ ไป นั้นเป็นลักษณะของกิเลสทำงาน เอาความซึ้งใจจ่ออันแอมาทับเราต่างหาก ซึ่งมีใช้ทางเดินของธรรมคือสติปัญญาอย่างแท้จริงดำเนิน จะไม่เห็นความจริงแต่อย่างใด ต้องพิจารณาแบบสติธรรม ปัญญาธรรม จนเป็นที่เข้าใจตามความจริงอย่างถึงใจทุกส่วน

อันความอยากหายจากทุกขเวทนานั้น อย่าอยาก ๆ อยากให้หายเท่าไร ยิ่งเพิ่มสมุทัยตัวผลิตทุกซ์มากขึ้นเท่านั้น แต่ให้อยากรู้หรือเห็นความจริงของทุกขเวทนาที่แสดงอยู่กับกายกับใจเท่านั้น นั่นคือความอยากอันเป็นมรรคทางเหยียบย่างกิเลส ซึ่งจะทำให้เกิดผลคือการเห็นแจ้งตามความจริงของกาย เวทนา จิต ที่กำลังพิจารณาอยู่ในขณะนั้น ความอยากรู้จริงเห็นจริงนี้มีมากเท่าไร ความเพียรพยายามทุกด้านยิ่งมีกำลังมากเท่านั้น ฉะนั้น จงสนใจเฉพาะความอยากรู้จริงเห็นจริงประเภทนี้โดยเฉพาะ และผลักความอยากให้ทุกซ์หายออกจากวงพิจารณาในเวลานั้นทันที ๆ อย่าให้โผล่หน้าขึ้นมากิดขวางได้ จะมาทำลายความอยากประเภทมรรคเพื่อผลให้จมหายไปโดยไม่รู้ตัว สิ่งที่ต้องการจะไม่เจอ แต่จะไปเจอแต่ความกลัวตาย ความอ่อนเปียกเรียกหาคนอื่นมาช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสสมุทัยทั้งมวลเข้าทำงานในวงความเพียร จึงรีบเตือนนักปฏิบัติจิตตภาวนาไว้เกรงจะเสียทำให้มัน เพราะกิเลสมีกรวดเร็วมากกว่าธรรมจะตามรู้ตามเห็นทันมัน

นักปฏิบัติจิตตภาวนาเท่านั้น จะรู้มารยาของกิเลสประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมาได้ตีประจักษ์ใจและขับไล่ให้สิ้นซากไปได้ไม่สงสัย

การพิจารณาทุกขเวทนาในชั้นนี้มีรูปชั้นเป็นสำคัญ จงอย่าคำนึงความเจ็บปวดรวดร้าวจะหาย ตัวจะเป็นจะตาย ยิ่งกว่าความอยากรู้หรือเห็นความจริงจากกาย จากเวทนา

จากจิต ซึ่งพร้อมจะแสดงความจริงให้นักปฏิบัติผู้แก่กล้าหน้าันกรบเพื่อเรียนจบอริยสัจ
 รู้ประจักษ์ด้วยสติปัญญาอันคมกล้าของตนอยู่แล้ว อันความกลัวเป็นกลัวตาย ความอยาก
 ให้ทุกข์หายในเวลานั้น นั่นคือแม่ทัพใหญ่ของสกุลกิเลส จะคอยทำลายบัลลังก์แห่งความ
 เพียรทุกด้านให้ล้มละลายแบบไม่เป็นท่า จงพากันทราบไว้ทุกๆ องค์อย่าหลงกลมันซึ่งดัก
 รออยู่ปากคอก จะออกกีดขวางด้านทานทางเดินของธรรมอยู่ตลอดเวลาที่ได้ช่องได้โอกาส

กรุณาทราบไว้ด้วยว่า กิเลสทุกประเภท ไม่เผอเรออ่อนแอต่อแท้เหลวไหลเชอซ่า
 เชอะชะเหมือนนักปฏิบัติภาวนาแต่กิริยา ส่วนใจปล่อยให้กิเลสจูดลากไปถลึงตมกิน
 เลี้ยกันอย่างเอร็ดร่อยพุงมันนะ ดังนั้นในเวลาที่เขาเข้าด้ายเข้าเข็มระหว่างทุกขเวทนากล้า
 กับสติปัญญาพิจารณาแยกแยะกันเพื่อหาความจริง จงขยับสติปัญญาเพื่อต่อຍเพื่อสู้ทำ
 เดียว คือสติปัญญาหมุนตัวเข้าสู่จุดที่ทุกขเวทนากล้าสาหัส ปรากฏอยู่ในวงของกาย สติจด
 จ่อ ปัญญาคลี่คลายเวทนา กาย ใจ ที่กำลังคลุกเคล้ากันอยู่ ว่าทั้งสามนี้เป็นอันเดียวกันหรือ
 เป็นคนละอัน แยกแยะดูให้ละเอียดถี่ถ้วน ย้อนหน้าย้อนหลังตลบทบทวนในระหว่างกาย
 เวทนา จิต ด้วยสติปัญญา

อย่าสนใจกับเรื่องทุกข์จะหายและการจะเป็นจะตาย ตลอดสถานที่เวล่ำเวลาใดๆ
 ทั้งสิ้นในขณะนั้น จงสนใจแต่การพิจารณาเพื่อความรู้แจ้งในกาย ในเวทนา ในจิตอย่าง
 เดียว สติปัญญาจงให้เป็นปัจจุบันจดจ่อต่องานอย่างใกล้ชิดติดพัน อย่าหันเห อย่า
 คาดคะเน อย่าดันอย่าเดา ทั้งสมุทัย-ทุกข์ ทั้งมรรค-นิโรธ ว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ควร
 จะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะทั้งนี้ล้วนเปิดช่องให้สมุทัยทำงานของมันในวงความเพียร
 และเพิ่มโทษเพิ่มทุกข์ให้แก่เราถ่ายเดียว ผู้ปฏิบัติจงระวังให้มาก เพราะเป็นกิเลสโดยแท้ที่
 ต้องระวังตั้งตัวอยู่เสมอไม่เผอเรอให้มัน

ขณะเดียวกันก็ตั้งทำพิจารณาดังกล่าวแล้ว จงพิจารณาแบบตะลุมบอนใครดีใครอยู่
 เป็นคู่เคียงของสังขาร วิมุตติธรรม ใครไม่ตีงฟังไป แต่อย่าให้เราผู้ทรงความเพียรพังก
 แล้วกัน ต้องสู้เพื่อให้กิเลสพังทำเดียว ทำอื่นไม่ถูก ไม่เหมาะสำหรับนักปฏิบัติผู้เป็นเหมือน
 นักรบในสงครามเพื่อชัยชนะโดยถ่ายเดียว

การพิจารณาทุกขเวทนาในกายประสานกันกับจิต แยกแยะทั้งสามอย่างนี้ออกสู่
 ความจริงด้วยปัญญาไม่หยุดยั้ง ย่อมจะทราบความจริงของกาย ของเวทนา ของจิตได้อย่าง
 ชัดเจนหายสงสัย และได้ชัยชนะเป็นพักๆ ตอนๆ ได้ความอาจหาญในทุกขเวทนา ตลอด
 ความล้มความตายก็กลายเป็นความจริงขึ้นมาเช่นเดียวกับกาย เวทนา จิต และหายจาก
 ความกลัวตายดังที่กิเลสเคยหลอกมาเป็นประจำ พอความจริงเข้าถึงกันแล้ว ต่างอันก็ต่าง
 จริง กายก็จริงตามสภาพของกาย เวทนาจึงจริงตามสภาพของเวทนา จิตก็จริงตามสภาพ

ของจิต ต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกระทั่งกัน แม้ความตายก็เป็นสัจธรรมความจริงอันหนึ่ง จะตื่นให้กิเลสหัวเราะทำไม

เมื่อสติปัญญาพิจารณาไม่ถอยจนทราบความจริงของกาย เวทนา จิต ประจักษ์ใจแล้ว ๑.ทุกขเวทนาดับวูบลงในขณะนั้น ๒.แม้ทุกขเวทนาไม่ดับก็ไม่ประสานกันกับจิตดังที่เคยเป็นมา ๓.จิตสงบตัวอย่างละเอียดลออและอัศจรรย์เกินคาด ๔.จิตที่สงบตัวนั้นปรากฏสักแต่ว่ารู้และอัศจรรย์เท่านั้น ไม่มีอะไรเกี่ยวข้อง ๕.ขณะจิตสงบเต็มที่ กายหมดไปจากความรู้สึกโดยสิ้นเชิง ๖.ถ้าจิตพิจารณารอบตัวและตัดขาดจากเวทนาแล้ว แต่ไม่รวมลงเป็นเอกเทศ เป็นเพียงรู้ๆ อยู่ด้วยความรอบตัว ร่างกายก็สักแต่ปรากฏว่ามี แต่ไม่ประสานกันกับจิต นี่คือผลแห่งการพิจารณาด้วยอุบายวิธีที่กล่าวมาเป็นดังนี้ในวงปฏิบัติ ถ้าอยากรู้ อยากเห็นอยากชม จงปฏิบัติตามวิธีที่กล่าวมา ที่เคยได้อ่านในหนังสือซึ่งท่านอธิบายไว้ จะมาปรากฏที่ใจของเราเองโดยไม่อาจสงสัย นี่คือวิธีการพิจารณาทุกขเวทนาเวลาเกิดขึ้นกับร่างกาย จงพิจารณาอย่างนี้ จะรู้อย่างนี้ จะเห็นอย่างนี้ไม่เป็นอื่น

ในนามชั้นหรือนามธรรมทั้งสามคือ สัญญา สังขารและวิญญาณ เวลาพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับกายเหมือนกันในบางกรณี ข้อนี้ยกให้เป็นข้อคิดข้อพิจารณาของผู้ปฏิบัติ จะพึงรู้และปฏิบัติต่อตัวเองตามเหตุการณ์ที่เกิดกับตน เพราะนามชั้นทั้งสามนี้ ท่านพิจารณาเป็นการเป็นงานอย่างแท้จริง หลังจากจิตรู้เท่าปล่อยวางรูปชั้นนี้เรียบร้อยแล้ว เมื่อจิตยังไม่ปล่อยรูปชั้นนี้ การพิจารณาจำต้องประสานถึงรูปชั้นอย่างแยกไม่ออก แต่ทั้งนี้เป็นหน้าที่และเป็นกิจจำเป็นของนักปฏิบัติจิตตภาวนาโดยเฉพาะเป็นรายๆ ไป หากรู้กับตัวเองว่าจะควรพิจารณาทั่วไปกับชั้นทั้งหลาย หรือจะพิจารณาชั้นใดในกาลเช่นไรโดยเฉพาะ ผู้ปฏิบัติจิตตภาวนาเท่านั้น จะเข้าใจในการพิจารณาชั้นนี้ทำให้เหมาะสมกับการปล่อยวางเป็นวรรคเป็นตอนไป

การพิจารณาอย่างกว้างขวางก็ในวงรูปชั้นเท่านั้น รูปชั้นนี้พิสดารอยู่มาก การพิจารณาจึงไม่ขึ้นอยู่กับผู้ใด สุดแต่ถนัดต่อการพิจารณา จะแยกแยะร่างกายส่วนต่างๆ ออกเป็นชั้นเป็นอันจากคำว่าสัตว์ว่าบุคคลก็ได้ จะพิจารณาเป็นนอสุภะสิ่งปฏิกูลโสโครกหมดทั้งร่างก็ได้ จะพิจารณาไปทางไตรลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามไตรลักษณ์ก็ได้ จนจิตมีความชำนาญทั้งภาคอสุภะและภาคไตรลักษณ์ จนหาที่ติดที่ข้องไม่ได้แล้วก็ปล่อยวางไปเอง

เมื่อจิตปล่อยวางรูปชั้นแล้ว จิตจะหมุนเข้าสู่นามชั้นทั้งสาม คือ สัญญา สังขาร วิญญาณ อย่างเต็มสติปัญญาที่มีอยู่ต่อไป ไม่มีคำว่าท้อถอยลดละเลย สติปัญญาจะหมุนตัวไปเองโดยไม่ถูกบังคับใดๆ ทั้งสิ้น เพราะเป็นขั้นสติปัญญาคล่องตัวแล้ว เรื่องสติปัญญาคล่องตัวนี้ เริ่มเป็นมาแต่ขั้นพิจารณาอสุภะในรูปชั้นคล่องตัวอยู่แล้วจนถึงขั้นปล่อยวาง

เมื่อก้าวเข้าสู่ สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงคล่องตัวต่อการพิจารณาทุกแง่ทุกมุม ไม่มีคำว่าอึดอัดเหนียวหนายดั่งที่เคยเป็นมา นอกจากต้องร้องเอาไว้เมื่อเห็นว่าจะเพลินต่อการพิจารณาจนเกินไปไม่ยอมพักตัวในเรื่องคือสมาธิ ที่เคยเห็นในตำราว่ามหาสติ มหาปัญญานั้นจะปรากฏกับสติปัญญาของผู้ปฏิบัติ ที่หมุนตัวไปกับการพิจารณาไม่หยุดหย่อนผ่อนคลายในการทำงานไปเอง ไม่ต้องถามใคร

นับแต่ขั้นรู้เห็นอสุภะเด่นชัดด้วยการพิจารณาเรื่อยมา ความซึ้งเกียจ ความท้อแท้ อ่อนแอ ความอิดหนาระอาใจหายหน้าไปหมด ไม่ปรากฏในจิตดวงนั้นเลย ด้วยเหตุนี้แลจึงทำให้รู้ประจักษ์ใจว่า อันความซึ้งเกียจไม่เอาไหนเป็นต้น มันเป็นสกุลกิเลสทั้งหมด เป็นตัวมัดแข้งมัดขามัดจิตมัดใจสัตว์โลกไว้ ให้ก้าวสู่ความตั้งงามไม่ออก พอถูกตปธรรม มีสติปัญญาเป็นต้นเผาผลาญให้พินาศไปแล้ว สิ่งเหล่านี้ไม่มีในจิตใจเลย มีแต่ความเข้มข้นแห่งความเพียรทุก ๆ อิริยาบถเว้นแต่หลับเท่านั้น นอกนั้นเป็นท่าแห่งความเพียรทั้งสิ้น กิเลสเหล่านั้นไม่กล้ามาขัดขวางแม้จะยังมีอยู่ภายในใจก็ตาม เพราะนับวันจะ กุสลา มันอยู่แล้วอย่างมั่นคง เพราะฉะนั้นการพิจารณานามชั้นทั้งสามของท่านผู้มีสติปัญญาอันเกรียงไกรมาแต่รูปชั้นแล้ว จึงคล่องตัวรวดเร็ว ไม่มีสติปัญญาใดในโลกสมมุติจะรวดเร็วเทียมเท่าได้

จิตที่ปล่อยรูปชั้นแล้ว ยังต้องฝึกซ้อมสติปัญญาจากความคิดปรุงภาพแห่งชั้นนี้ให้ปรากฏขึ้นแล้วดับไป ปรากฏขึ้นแล้วดับไป ๆ จนรูปชั้นที่ปรากฏขึ้นจากความปรุงดับอย่างรวดเร็วราวกับฟ้าแลบ จากนั้นก็เป็นจิตว่างจากรูป จากวัตถุต่าง ๆ ทั้งภายในภายนอก หหมดความสนใจพิจารณาต่อไปอีก มีแต่หมุนเข้าสู่นามธรรมทั้งสามอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามโดยถ่ายเดียว โดยถือจิตเป็นเป้าหมายแห่งการพิจารณา เนื่องจากอาการทั้งสามนี้ปรากฏขึ้นจากจิตและดับไปที่จิต สังเกตสอดรู้อาการเหล่านี้ขณะเกิดและดับ เมื่อสติปัญญา รู้เท่าทัน สัญญาก็ดี สังขารก็ดี วิญญาณก็ดี จะมีเพียงปรากฏขึ้นแล้วดับไป ๆ ไม่สืบต่อกับอะไร

จิตชั้นพิจารณานามธรรมนี้ เป็นจิตว่างจากสิ่งภายนอกทั้งปวง แต่ยังไม่ว่างจากจิตและนามธรรมทั้งสามนี้ จึงต้องพิจารณาจุดนี้โดยความเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซ้ำ ๆ ซาก ๆ จนจิตพอกับชั้นและหยั่งเข้าสู่จิตล้วน ๆ อันเป็นเรื่อรังของอวิชาโดยเฉพาพิจารณากันในจุดนั้นก็บ้นามชั้นประสานกัน จนสติปัญญาเห็นความเหลวไหลหลอกลวงของนามชั้นพร้อมทั้งจิตอวิชาประจักษ์ใจแล้ว อวิชาภายในใจก็พังทลายหายซากลงไป ในขณะที่นั้นด้วยสติปัญญาที่ทันสมัย

อวิชาอันเป็นกิเลสโดยตรงนั้นดับ ส่วนชั้นอันเป็นเครื่องมือของกิเลสอวิชานั้นไม่ดับไม่หายซากไปกับอวิชา แต่กลับมาเป็นเครื่องมือของจิตบริสุทธิ์และเป็นชั้นล้วน ๆ

ไม่มีกิเลสเข้าครองอำนาจเหมือนแต่ก่อน เพราะจิตบริสุทธิ์ธรรมบริสุทธิ์นั้นไม่บีบบังคับ
 ชั้นเหมือนกิเลส และไม่ยึดเหมือนกิเลส เพียงอาศัยชั้นเป็นเครื่องมือด้วยความยุติธรรม
 เท่านั้น นี่คือการล้างป่าช้าความเกิด-ตายให้สิ้นซากไปจากใจ ปราชญ์ท่านล้างอย่างนี้แล
 จงพากันจำไว้ให้ถึงใจและนำไปปฏิบัติให้ถึงธรรม จะเข้าถึงพระพุทธเจ้าทั้งหลายในขณะที่
 จิตเข้าถึงธรรมบริสุทธิ์เต็มดวงนั้นแล หายสงสัยในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์โดย
 ประการทั้งปวง

สงครามระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กัน ภายในวงความเพียรของนักปฏิบัติจิตต
 ภาวนา โดยยึดใจเป็นเวทีสนามรบ มาจบมายุติกันที่ใจดวงบริสุทธิ์หลังจากกิเลสสิ้นซากไป
 หมดแล้ว ปัญหาทั้งมวลมาหมดกันที่นี้แล ดังนั้นจึงขอนิมนต์พระลูกพระหลานทั้งหลาย รู้
 เนื้อรู้ตัวด้วยธรรมกระเทือนโลก ที่ปลุกสัตว์ทั้งหลายให้ตื่นจากความหลับของกิเลสแต่บัดนี้
 ที่กำลังมีครูอาจารย์สั่งสอนอยู่ จะไม่เสียที่ให้กิเลสชนิดต่างๆ อยู่รำไปดังที่เคยเป็นมา ซึ่ง
 นำทุเรศเอาหนักหนา ในสายตาของนักปราชญ์ผู้ฉลาดแหลมคมเห็นกิเลสโดยประการทั้ง
 ปวงแล้ว

พวกเราที่ถูกกิเลสกล่อมใจให้หลับทั้งที่ตื่นอยู่ มักเห็นขี้ดีกว่าไส้ เห็นภัยว่าเป็นคุณ
 เห็นบุญว่าเป็นบาป เห็นทาบเห็นทามอันเป็นภาระหนักว่า เป็นเครื่องประดับตกแต่งที่
 สวยงามอร่ามตาแซมชื่นใจ ทำอะไรที่เป็นสารคุณจึงมักทำแบบสุกเอาเผากิน แบบขอไปทีๆ
 ผลจึงลุ่มๆ ดอนๆ หากความสม่ำเสมอและหลักเกณฑ์ไม่ได้ ราวกับไม้ปักกองขี้ควาย คอย
 แต่จะหล่มกั้มกราบ หากความเป็นตัวของตัวไม่ได้ มีแต่ความไร้สาระเต็มตัวเต็มใจ กิริยา
 ใดๆ แสดงออกมีแต่กิริยาอาการทำลายตัวเอง

ทั้งนี้เพราะความเคยชินของนิสัยที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากเจ้าของ ในทางที่ถูกที่ดี
 เท่าที่ควร พระทั้งองค์ คนทั้งคนจึงกลายเป็นเศษพระเศษคนไปได้ และเคลื่อนกล่นอยู่ใน
 ท่ามกลางแห่งคนดีซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าประเภทเศษเดน ระหว่างแห่งพระดี พระแท้ ด้วย
 สุปฏิบัติ คนดี คนแท้ ด้วยทาน ศีล ภาวนา สัมมาคารวะ กับพระเศษ พระเดน คน
 เศษ คนเดน เราจะสมัครทางไหน จงรีบตัดสินใจจากการพิจารณาด้วยดีเสียแต่บัดนี้ เวลา
 ตายแล้ว ความดีงามที่พึงหวังมิได้ขึ้นอยู่กับผ้าเหลืองที่ห่มคลุม และการนิมนต์พระมา กุ
 สลา มาติกา บังสุกุลอะไรนะ แต่มันขึ้นอยู่กับตัวเราฝึกเราให้มี กุสลาธรรม คือความฉลาด
 เปลื้องตนจากสิ่งไม่ดีทั้งหลายขณะที่มีชีวิตอยู่ต่างหาก จะว่าผมไม่บอกไม่เตือน

นี่คือคำบอกคำเตือนท่านทั้งหลายโดยแท้จริงอย่างถึงใจเรื่อยมา ไม่มีเพียงครั้งนี้หน
 เดียว จงจดจำให้ถึงใจและปฏิบัติตามตลอดไป ด้วย อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ พยายาม
 ทำตนให้เป็นเนื้อเป็นหนังของตนด้วยธรรมเครื่องดำเนินและส่องทาง จะไม่เป็นพระศรี

ณครี พระล้าสมัย ณครล้าสมัย คนครี คนล้าสมัยต่อความตึงามและมรรคผลนิพพาน
ที่พระพุทธรองค์ตรัสไว้อย่างสด ๆ ร้อน ๆ ด้วยพระเมตตาสุดส่วนไม่มีใครเสมอเหมือน

ผมเองก็นับวันแก่ลง การแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนก็ไม่สะดวก พระณครก็นับวัน
หลังไหลมามากเพื่อรับการอบรมสั่งสอน ขณะมาอยู่และศึกษาอบรมก็ตั้งใจจริง อย่างนำ
ความเหลาะ ๆ แหละ ๆ มาสังหารตนและทำลายเพื่อนฝูงผู้ตั้งใจปฏิบัติธรรม จะเสียไปทั้ง
เราและผู้อื่น ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้วไม่ไว้หน้าใคร มันทำลายทั้งสิ้น คำว่าพระ ๆ ณคร ๆ หรือ
ความเข้าใจว่าเราเป็นพระเป็นณครนั้น ฟังทราบวากิเลสคือกิเลสที่เคยเป็นข้าศึกต่อเราเต็ม
ตัวไม่กลัวใคร อย่าเข้าใจว่ามันจะมาถวายเป็นลูกศิษย์กันกุฎิ ถวายการอุปฐากรักษา
เพื่อเป็นความสะดวกปลอดภัยไร้สิ่งรบกวนในการประกอบความพากเพียรของพระ ที่ตน
เข้าใจว่าเป็นอาจารย์ของมันเลย

จงทราบว่แม้เราบวชเป็นพระเป็นณครแล้ว แต่กิเลสมันก็คือกิเลสอย่างเต็มตัวและ
ขึ้นอยู่กับหัวคน หัวพระหัวณครเรื่อยมาแต่ก่อนบวชจนบัดนี้ไม่ยอมลงเลย ฉะนั้นมันจึงไม่
กลัวพระกลัวณครและกลัวคนกลัวสัตว์โลกใด ๆ ทั้งสิ้น แต่มันเป็นนายและเป็นข้าศึกของคน
ของสัตว์ของพระณครเรื่อยมาและยังจะเรื่อยไป ถ้าไม่รีบกำจัดมันเสียแต่บัดนี้ให้ฉิบหายสิ้น
ซากไปจากใจ

การเทศน์วันนี้ก็เทศน์อย่างหมดไส้หมดพุง ไม่มีอะไรหลงเหลือตกค้างอยู่ภายใน
ใจเลย ทั้งเหตุคือปฏิบัติเครื่องดำเนิน เผ็ดร้อนหนักเบาประการใดที่เคยต่อสู้กับกิเลสมา
ทั้งผลที่ปรากฏขึ้นจากการปฏิบัติมากน้อยหยาบละเอียด ก็ได้ขุดคุ้ยมาแสดงให้ฟังอย่าง
หมดเปลือกหมดไส้หมดพุง ไม่มีลี้ลับปิดบังไว้แม้แต่น้อย ดังนั้นจงนำอุบายวิธีเหล่านี้ไป
ฝึกหัดตัดสันดานกิเลสตัวร้ายกาจแสนพยศของแต่ละท่าน อย่างเต็มกำลังความสามารถ
แต่ระวังอย่าให้กิเลสฝึกหัดตัดสันดานเอาเสียอย่างหมอบราบแทนที่จะตัดมันก็แล้วกัน ข้อ
นี้ผมกลัวนักกลัวหนา ไม่อยากเห็นไม่อยากจะยิน เพราะผมเองเคยโดนมันตัดสันดาน
มาแล้ว จึงเป็นบทเรียนอย่างดีที่อดจะนำมาเตือนท่านทั้งหลายไม่ได้ ขอจบเสียที จงพา
กันสวัสดีมีชัยทั่วหน้ากัน

จบเทศน์เท่านี้

คำถามคำตอบปัญหาธรรมของหลวงปู่

การเทศนาสั่งสอนประชาชนพระเถรท่านก็สอนมามากต่อมาก การโต้ตอบปัญหาข้อข้องใจที่มีผู้มาถาม ท่านก็ตอบเพื่อความเข้าใจแก่ประชาชนพระเถรมามากต่อมาก เช่นเดียวกัน อันดับต่อไปนี่จึงขอนำปัญหาคำถามคำตอบของท่านมาลงในที่นี้พอประมาณโปรดอ่านด้วยความพิจารณาหาสาระซึ่งอาจจะเกิดประโยชน์เท่าที่ควร

ถาม หลวงปู่ครับ ขอประทานโอกาสถามปัญหาปู่พอหายกังวลบ้าง ฟังเทศน์ปู่ก็ฟังมากพอควร แต่ยังไม่เคยถามปัญหาข้อข้องใจใด ๆ กับหลวงปู่บ้างเลย จึงขอกราบเรียนถามบ้างว่า ได้ทราบจากเขาเล่าให้ฟังว่า หลวงปู่เคยสร้างวาสนาบารมีมามากใช้ไหมปู่

ตอบ จะว่าใช้ก็ใช่ ถ้าจะไม่หาแง่หาเรื่องราวว่าปู่เคยมีนะ ส่วนมากโลกมักแสหาโทษมากกว่าหาคุณธรรมที่ควรหากัน ปู่จึงไม่ยอกคิดและพูดในเรื่องทำนองนี้กลัวคนเป็นโทษแทนที่จะเป็นคุณ

หลานถามเพื่อเข้าใจระดับใจจริง ๆ ปู่ กรุณาโปรดสัตว์ผู้ยากจนเกิด

ถ้าอย่างนั้นก็เชิญถามมา จะเล่าให้ฟังเท่าที่พอเล่าได้

ถาม ดังที่กราบเรียนถามแล้วว่า ได้ทราบมาว่าปู่เคยสร้างวาสนาบารมีมามากใช้ไหม

ตอบ ใช่ เชื่อแน่ว่าได้สร้างมามากพอควร ทางโลกเคยเป็นเศรษฐีกุมพิมามากต่อมากตลอดเคยเป็นพระราชามหากษัตริย์ก็เคยเป็นมาหลายชาติ จนไม่อาจพรรณนาให้จบสิ้นในความเป็นมาของตนได้ ฉะนั้น การท่องเที่ยวในวัฏสงสารเกี่ยวกับการเกิดการตายปู่จึงไม่สงสัย และเมื่อเต็มประดา จึงได้ออกบวชเพื่อแสวงหาความพ้นจากการเกิด—ตาย อันเปรียบเหมือนเรือนจำซึ่งสัตว์ผู้ต้องโทษ

ถาม แต่ในชาติปัจจุบันนี้ ทำไมปู่จึงมาเกิดในสกุลชวานา ที่โลกปัจจุบันถือกันว่าเป็นสกุลต่ำต้อยด้อยศักดิ์ศรี ทั้งหน้าที่การงานตลอดผลรายได้ก็ต่ำต้อยน้อยหน้าไม่ทัดเทียมเขา ไม่สมกับเป็นสกุลที่เลี้ยงหนุนคนทั้งแผ่นดินให้มีชีวิตลมหายใจอยู่ได้ตลอดมาบ้างเลย ทำไมปู่จึงไม่ไปเกิดในสกุลพ่อค้ามหาเศรษฐีมีเงินมาก ๆ และไปเกิดในสกุลเจ้านายผู้สูงศักดิ์ ทรงอำนาจวาสนา วาจาสิทธิ์ขาด คนขยาดกันทั่วดินแดนเล่าปู่

ตอบ อันสกุลที่ต่ำสูงหรือต่า่นั้น บรรดาสัตว์โลกผู้อยู่ใต้อำนาจกฎแห่งกรรม ย่อมมีทางเกิดได้ด้วยกัน อย่าว่าแต่ปู่คนเดียวเลย แม้แต่ภพชาติสูงต่า่นั้นเป็นสายทางเดินของสัตว์โลกผู้มีกรรม จำต้องเดินต้องผ่านเหมือนกันหมด คนมีวาสนามากก็ผ่าน คนมีวาสนาน้อยก็ผ่านภพกำเนิดสกุลต่าง ๆ ดังกล่าวมา เช่นหลานเป็นพระเจ้าฟ้าเจ้าคุณ มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ หลานจากที่นี่ไปกรุงเทพฯ ด้วยเท้าก็ดี ด้วยรถยนต์ไฟก็ดี ด้วยเรือเหาะเรือบิน

ก็ดี หลานจำต้องผ่านดินฟ้าอากาศเย็นร้อนอ่อนแข็งที่สูง ๆ ต่ำ ๆ ซึ่งมีอยู่ตามรายทางเรื่อยไป จนถึงจุดที่หมายคือกรุงเทพฯ โดยไม่อาจสงสัย

การเกิดในสกุลสูง ๆ ต่ำ ๆ ตลอดภพชาติต่าง ๆ กันนั้น สัตว์โลกเกิดตามวาระกรรมของตนมาถึง แม้จะทรงบุญหนักศักดิ์ใหญ่ แต่เมื่อถึงวาระกรรมของตนที่ควรจะเสวยอย่างไร ก็จำต้องเสวยตามรายทางคือภพชาตินั้น ๆ เท่าที่ปู่มาเกิดในสกุลชวานา ปู่ก็ไม่เสียอกเสียใจ ไม่น้อยเนื้อต่ำใจ เพราะปู่ถือว่าปู่มาเกิดตามวาระกรรมของปู่เอง ปู่จึงไม่ตำหนิตีเดียบบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ตลอดญาติมิตรพี่น้องที่เกิดร่วมและใกล้ชิดสนิทกันวามาให้โทษปู่ มันเป็นกรรมของใครของเราตั้งธรรมท่านสอนไว้ไม่มีผิด ไม่มีที่คัดค้าน ปู่ยอมรับธรรมท่านอย่างซึ้งใจไม่มีวันถอนเลย

(มีคนแทรกถามในเวลาเดียวกันอีกเยอะเยอะ แต่จะไม่ขอแยกบุคคล)

ถาม ปู่ ก็โลกเขาว่าสกุลชวานาเป็นสกุลต่ำนี้ หลานถึงไม่ อยากให้ปู่มาเกิด อยากให้ปู่เกิดในสกุลสูง ๆ กว่านี้ หลาน ๆ จะได้ภูมิใจ

ตอบ ภูมิใจบ้าง บอ ๆ อะไร สกุลชวานานั้นมันต่ำต้อยที่ตรงไหน คนทั้งโลกได้อาศัยข้าวในท้องนา ของชวานาตลอดมา จึงพยุขีวิตร่างกายมารอดมิใช่หรือ ที่ถูกตามความจริงควรชมเชยว่า สกุลชวานาคือสกุลเลี้ยงโลก คือสกุลพ่อสกุลแม่ของมนุษย์ทั้งโลก ด้วยความเป็นคนกตัญญูรู้บุญรู้คุณของสิ่งเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดู แล้วสกุลชวานานั้นต่ำที่ตรงไหนลองวามาซิ งานในโลกนี้ งานอะไรจะทุกข์ลำบากยิ่งกว่างานทำนา คราด ไถ ตกกล้า ปักดำ เก็บเกี่ยว รักษาหน้าด้วยการเปิดน้ำปิดน้ำ ทำคลองส่งน้ำ ไม่ได้หลับตื่นลิ้มตาตลอดฤดูกาลทำนา นับแต่เริ่มลงคราดไถจนถึงตีถึงฟาดนวด ตลอดขนขึ้นใส่ยุ้งใส่ฉางอันเป็นวาระสุดท้ายแห่งมหันตทุกข์ของสกุลชวานา ใครจะอดจะทน ขยันหมั่นเพียร บึกบึนยิ่งกว่าชาวไร่ชวานา ชาวสวนเล่า

งานใดที่ดีเด่นพอจะนำมาคุยอวดงานทำนา ทำไร่ ทำสวน การเพาะปลูกต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นงานที่ต้องใช้ความอดความทนความบึกบึนกว่างานใด ๆ ของโลกมนุษย์ หิวก็ยอมทน กระทบก็ยอมทน ทุกข์ขนาดไหนก็ยอมอดยอมทน หลังสู้ฟ้า สู้ฝน หน้าสู้ลม สู้โคลน ทนร้อนทนหนาวทนแดดทนฝนชนิดตกนรกทั้งเป็น กว่าจะได้ข้าวเปลือกเผือกมันมาเลี้ยงคนทั้งโลก ร่างกายแทบบรลัย จิตใจเหี่ยวห่อชนิดพูดไม่ออกบอกไม่ถูกทั้งสิ้น แล้วจะไปชมใครผู้ใดว่าเก่งกว่าพวกชาวไร่ชวานาเหล่านี้ จะควรตำหนิว่าชวานาเป็นสกุลต่ำที่ตรงไหน ถ้าตำหนิว่าเขาต่ำจริง เราคนสกุลสูงและสูง ๆ ก็อย่ากินข้าวและเผือกมันของเขาซิ มันจะเสียเกียรติของคนลิ้มตนเย่อหยิ่ง ปล่อยให้ตายเสียจะได้ไม่หนักโลกของชวานาที่ข้าวมานำให้กิน กินแล้วไม่รู้จักบุญคุณ ยกย่องส่งเสริมกัน นี่คือนมนุษย์ประเภทลิ้มตัวมัวความ

เยื่อหุ้มจงหองลำพองตน อย่าถือมาเป็นอารมณ์ให้หนักใจ จงถือท่านผู้ดีมาเป็นคติตัวอย่าง จะไม่เสียทางเดินเพื่อความเป็นคนดีของโลกที่ยังต้องการคนดีอยู่มากมาย ถ้ามีแต่คนประเภทลืมหิวี่มั่วสุมกับสิ่งทำลายสังคม โลกต้องโกลาหลวุ่นวายและฉิบหายวายปวงได้ไม่สงสัย

ถาม เท่าที่ปู่มาเกิดในสกุลชวานาในชาตินี้ ปู่พอใจอยู่หรือ มองๆ ดูปู่แล้ว ไม่เห็นทะเลเหวทยานกับอะไรนี้ มากราบเมื่อไร ฟังปู่เทศน์โปรดที่ไรเห็นมีแต่ความยิ้มแย้มแจ่มใส เมตตาสงสารลูกหลานตลอด จึงคิดในใจอยากทราบบ้างว่า ปู่ยังอยากเกิดในสกุลสูงกว่าสกุลชวานาอยู่หรือเปล่า

ตอบ คราวเป็นฆราวาสมันก็คิดบ้า ๆ เหมือนโลกต้นลมเขาเหมือนกัน ว่าตนเป็นลูกชวานา วาสนาน้อย คิดอยากเป็นเจ้าของเป็นนายกับเขาเหมือนกัน อย่างน้อยได้เป็นครูสอนนักเรียนก็ยังมี แต่เราคนจนหาเลี้ยงแม่เลี้ยงน้อง พอรู้สึกตัวว่ามีฐานะยากจนไม่มีเวลาเรียน และไม่มีทุนเรียนหนังสือตั้งนี้แล้วก็หยุดคิด หยุดกังวลใจกับเรื่องนี้ พอมาบวชปฏิบัติธรรมไปเรื่อย ๆ ความรู้สึกกับธรรมเริ่มซึมซาบเข้าถึงกันวันละเล็กละน้อย ความที่เคยคิดว่าตนเป็นคนอาภัพวาสนาเป็นลูกชวานาก็ค่อย ๆ หายไป ๆ จนกลายเป็นความรู้สึกว่า จะเกิดในสกุลใดก็คือสกุลมนุษย์ ที่ต้องตะเกียกตะกายหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เพื่อความอยู่รอดเหมือน ๆ กันไปเรื่อย ๆ ทราบเท่าทุกวันนี่ซึ่งแก่มากแล้ว มันเลยมีความรู้สึกไปคนละโลก และรู้สึกไปในแง่ที่โลกเขาไม่ค่อยคิดหรือไม่คิดกันเสียแล้วทุกวันนี้

ถาม คิดอย่างไรละปู่ คณะหลานอยากฟัง ปู่เมตตาด้วย

ตอบ เพียงแต่ธาตุขันธ์ซึ่งรับผิตชอบมาแต่วันเกิด รู้เพียงสภาวะเรื่อยมาแต่ต้นภพชาติ พอมาถึงเดี๋ยวนี้มันก็รับผิตชอบกันไม่ได้อยู่แล้ว ว่าไม่ให้หกให้ล้ม มันก็หกก็ล้มก็ซัดก็เซก็หกคะเมนเทนเทให้เห็นอยู่ตลอดเวลาต่อหน้าต่อตา ต้องเป็นภาระของคนอื่นช่วยดูแลรักษาตลอดอิริยาบถ จนถึงวันสุดท้ายคือแตกสลายของขันธ์นี้ แล้วจะให้ปู่ทะเลเหวทยานเหาะเหินเดินเมฆไปยินดีอยากได้สมบัติเงินทองสวรรค์วิมานที่ไหนอีก ซึ่งล้วนแต่เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนตตา จะพังทลายด้วยกันทั้งสิ้น ที่ไหนไม่อยู่ใต้อำนาจของกฎ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา นี้ ปู่ต้องการและยินดีกับที่นั่นเท่านั้นทุกวันนี้

ถาม ที่ไม่อยู่ใต้อำนาจของกฎ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา นั้น มันคือที่ไหนละปู่ หลานก็อยากไปเหมือนกันนี่

ตอบ เพียงแต่บอกให้ไหว้พระสวดมนต์ภาวนาบ้าง อย่างน้อยเวลาจะหลับนอนยังพากันขี้เกียจ ก็ที่นั่น ที่ไม่มีกฎ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา เข้าไปยึดครองนั้น ไม่ใช่ที่เป็นที่บรรจุนขี้เกียจ พระณเรณเรชี คหบดี ขี้เกียจนี้ ถ้าหลานๆ ยังขืนขี้เกียจไหว้พระสวดมนต์ ให้

ทานรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนาอยู่ ก็จะไปเกิดเรื่องกับสถานที่และผู้คนในที่นั้นเข้าอีกก็ จะยุ่งกันใหญ่ ฉะนั้น จงพากันพยายามปรับตัวปรับใจให้เข้าสู่ศีลสุธรรม ขจัดความซี้เกียจ ซี้คร้านออกโดยลำดับก่อน ค่อยพิจารณากันใหม่ในขั้นต่อไป

ถาม คำว่า ที่นั้น ปู่ไม่เห็นบอกหลาน เห็นบอกแต่จะไปทะเลาะกับที่และคนในที่นั้นอย่าง เดียว ส่วนที่นั้นคือที่เช่นไรปู่ยังไม่บอกนี่ หลานกำลังกระหายอยากฟังโปรดด้วยปู่

ตอบ คือ พระนิพพานอย่างไรล่ะหลาน ไม่มีสกุลใดเลิศประเสริฐกว่าสกุลคือพระนิพพาน นี้ ปู่จึงต้องการสกุลนี้อย่างหนักเรื่อยมา แต่ตอนนี้ชั้นปู่แก่มากแล้ว ใจปู่ก็คงจะแก่ชราเช่น ชั้นกระดูกมัง ใจจึงหมดความอยากความต้องการใดๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งที่ที่เคยต้องการมาก ๆ นี้ด้วย ทุกวันนี้ปู่ไม่อยากจะอะไร ยังมีชีวิตอยู่ปู่ก็ไม่อยาก ตายไปเสียปู่ก็ไม่อยาก ไปนิพพาน เสียปู่ก็ไม่อยาก ใจมันหมดความอยากใดๆ เสียแต่ยังไม่ได้กินได้ดื่มแล้วเวลานี้ จะว่าลูก หรือผิตปู่ก็พูดตามความจริงให้หลาน ๆ ฟัง จงพากันฟังและพิจารณาด้วยดีนะ

ปรากฏว่าหลาน ๆ ของปู่เจียบเจียบไปตาม ๆ กัน ดูอาการอายุปู่มาก ไม่คิดว่าจะได้ ยืนคำนี้ขึ้นมา อายุที่ถามท่านแบบเด็ก ๆ เกินไป ปู่เห็นท่าไม่สนิทใจ จึงหาอุบายพูดเสียบ ๆ เคียง ๆ ไปทางอื่นเสียบ้างเพื่อเปลี่ยนรสเปลี่ยนชาติ แล้วหลาน ๆ ก็วกกลับไปสกุลชวานา ของปู่ก็เพราะยังไม่หายข้องใจ ที่ปู่เคยเป็นคนทุกข์ลำบากมาแต่เป็นฆราวาส ไม่น่าจะเป็น ผู้ทรงศีลทรงธรรมอันล้ำเลิศอย่างนี้ แต่ทำไมปู่จึงเลิศประเสริฐ เป็นที่เคารพเลื่อมใสของ ปวงชนมากมายนัก

ถาม ถ้าอย่างนั้น คำว่าสกุลสูงหรือต่ำก็ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคกับนิสัยวาสนาบารมีของ มนุษย์และสัตว์ทั่วไตรภพใช่ใหม่ม้า

ตอบ ใช่ คนเป็นคน สัตว์เป็นสัตว์ คนดีเป็นคนดี คนชั่วเป็นคนชั่ว คนบุญเป็นคนบุญ คน บาบเป็นคนบาบ หากสลับปนระคนกันในหมู่มนุษย์และสัตว์ทั่วไตรภพมาดั้งเดิม ไม่มีใคร หรือสิ่งใดลบล้างได้ เพราะนั่นเป็นกฎแห่งกรรมประจำสัตว์โลกมาดั้งเดิม ท่านจึงสอนไม่ให้ ประมาทกันและกัน เพราะคำว่ากรรม เป็นสิ่งละเอียดสุขุมมากเกินกว่าสติปัญญาธรรมตา และความรู้อาจารย์ของสามัญชนทั่ว ๆ ไปจะพิสูจน์ให้ถูกต้องหรือตรงตามความจริงแห่งกรรม นั้น ๆ ได้ เรื่องเหล่านี้ลึกลับมากสำหรับสามัญชนทั่ว ๆ ไป

มีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เท่านั้น สามารถพิสูจน์สาเหตุแห่งกรรมและผลกรรม นั้น ๆ ได้ ดังพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์แสดงไว้เป็นแบบเดียวกันอย่างตายตัวตามหลัก ความจริงว่า บาบมี บุญมี นรกมี สวรรค์มี นิพพานมี นานแสนนานก็ล้าก็ปับล้าก็กลับ เรียงตามลำดับของพระพุทธเจ้าที่มาตรัสรู้แต่ละพระองค์เรื่อยมา จนถึงพระพุทธเจ้าสมณ โคดมองค์ปัจจุบันของชาวพุทธเรา สัตว์โลกก็ยังไม่มียายโดยยอมรับว่ามีว่าเป็นตามนั้น ด้วย การรู้การเห็นประจักษ์ตน ทั้งนี้เพราะถูกกิเลสตัวมืดมืดปิดทวาร มันปิดหูปิดตาปิดใจไว้

อย่างมิดชิด เหมือนคนตาบอดหูหนวก ไม่สามารถสัมผัสรับรู้สิ่งที่มีอยู่ทั้งหลายด้วยตาด้วยหูที่บอดหนวกของตนได้ นอกจากโดนเอา ๆ แล้วลูบคลำไปตามประสาของคนตาบอด ไม่มีอะไรรู้และแยกคายไปกว่านั้น

ตั้งคนตาบอดโดนต้นไม้หรือต้นเสา หัวตอ เป็นต้น เจ็บไปเปล่า ๆ ไม่มีทางมองเห็นและเข็ดหลาบได้ ต่อไปก็โดนอีกเจ็บอีกอยู่รำไป เพราะตาไม่เห็นจะเอาอะไรมาแก้ไขการโดนนั้นว่าจะไม่ให้โดนอีกในกาลต่อไป สัตว์โลกโดนทุกข์ โดนบาปกรรมทั้งหลายที่ตนเข้าใจว่าไม่มีก็เช่นเดียวกัน ทั้ง ๆ โดนทุกข์ก็มองไม่เห็นทุกข์และบาปที่โดนว่ามาจากสาเหตุอันใด เพราะไม่มีปัญญาธรรมมาแก้ไขให้เห็นและหลุดไปได้ จำต้องยอมรับทุกข์กันอยู่รำไป **ถาม** ถ้าอย่างนั้นที่เขาว่าบาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ตายแล้วสูญ สัตว์ตายแล้วไม่ได้เกิดอีกต่อไป นั่นก็เพราะกิเลสปิดตาปิดใจเขาละชิปู่ เขาจึงพูดปฏิเสธสิ่งที่มีอยู่เหล่านั้นซึ่งพระพุทธเจ้าองค์เอกตรัสไว้ได้ลงคอ

ตอบ ใช้ ถูกกิเลสปิด ธรรมท่านมิได้ปิด ท่านเปิดเผยทุกสิ่งทุกอย่างตามความมีความเป็นท่านไม่ลบล้าง ท่านยอมรับสิ่งมีอยู่ทุกสิ่งทุกอย่างโดยตลอดทั่วถึงมาตามหลักแห่ง สวากขาตธรรม ที่ว่าตรัสไว้ชอบแล้ว ๆ ไม่มีอะไรเป็นปัญหา ที่ทำให้มีให้เกิดปัญหานั้นคือกิเลสทั้งสิ้นต่างหากเป็นตัวสร้างปัญหาใส่หัวใจสัตว์โลก หลานจงเข้าใจเสียแต่บัดนี้ จะได้หมดปัญหาที่กิเลสเสี้ยนสอนให้คิดให้ว่า ว่าธรรมเป็นผู้สร้างปัญหา ธรรมสร้างเหตุการณ์ต่าง ๆ ธรรมเป็นผู้สร้างทุกข์บนหัวใจสัตว์โลก ความจริงแล้วมันคือกิเลสตัวแสนปลิ้นปล้อน หลอกหลวงและตมต้นตัวฉกาจฉกรรจ์ต่างหาก เป็นตัวสร้างปัญหาให้ยุ่งเหยิงวุ่นวายไม่มีจบมีสิ้นลงได้จากหัวใจสัตว์โลก หมดปัญหานี้สร้างปัญหานั้นขึ้นมา หมดทุกข์นั้นแล้ว สร้างทุกข์นี้ขึ้นมา ไม่มีคำว่าหยุดหย่อนผ่อนตัวและพักงานของกิเลส จอมปราชญ์ผู้เห็นเล่ห์เหลี่ยมกลมารยาของมันจึงกำจัดให้หมดสิ้นไปจากใจ และดำเนินประจักษ์มันให้โลกได้ทราบและตื่นตัวตื่นใจแก้ไขด้านทานความเลวร้ายของมันเรื่อยมา จนถึงจอมปราชญ์องค์ปัจจุบันคือสมณโคดมของชาวพุทธเรา

ปุ่ถาม คณะหลาน ๆ ยังชอบกินเหล้ากันอยู่หรือทุกวันนี้

ตอบ กินอยู่บ้างเป็นบางครั้งบางคราวปู่ แต่ไม่กินมากและไม่กินตลอดไป กินเพียงเพื่อสมัครสมานใจของหมู่เพื่อนและสังคมนั้น ไม่ถึงกับติดมันปู่

ปุ่ถาม ปู่ขอลานหลานที่เป็นกันเองบ้าง คงไม่โมโหให้ปู่กระมัง

ถามเลยปู่ พวกหลานไม่นึกโมโหให้ปู่แหละ นอกจากอาจนึกขบขันและละอายตัวเองในบางตอนที่ถูกปู่สับเขกเอาบ้างในฐานะปู่กับหลาน

ปุ้จะขอลถามเล็กน้อยเท่านั้นว่า เด็ก ๆ เขาไม่กินเหล้า ผู้หญิงที่รักศักดิ์ศรีของกุลสตรีตามหลักประเพณีประจำเมืองไทยเรา เธอไม่คิดอุตรีกินเหล้ากันเหมือนผู้หญิงจรวดสมัยปัจจุบันนี้ และคนที่เขาไม่กินเหล้าที่กล่าวมาเหล่านี้ หลาน ๆ ยอมรับว่าเขาเป็นคนดีน่ารัก น่าเอ็นดู น่านับถือ น่าเคารพไหม

ตอบ ยอมรับทั้ง ๓-๔ กระทงเลยป้ แต่ที่น่าหมั่นไส้ผู้หญิงที่ชอบอุตรีเป็นนักเลงโตชอบกินเหล้า เอาเหล้าประดับเกียรติ ชอบหารบเร้าเข้าเหย้าผู้ชายอันเป็นการขายหน้าสกุล รวากับสุนัขหน้าเดือน ๑๑-๑๒ (ทางภาคอีสานว่า สุนัขเดือน ๙ ซึ่งเป็นหน้าสุนัขคระนอง) หมดยางอายุไร้คุณค่า ไม่น่ารักไม่น่าเอ็นดูบ้างเลย นอกจากชวนหมั่นไส้และทุเรศ

เอาละป้ไม่ตำหนิผู้หญิงฝ่ายเดียว เพราะผู้ชายก็มีใช้เทวบุตรอุตตะมาจากไหน ผู้ชายก็เป็นคน ๆ หนึ่งเช่นเดียวกับผู้หญิงนั่นแล ผู้ชายผิดไม่ดีที่ตรงไหน ปู้ขอพูด ถ้าหลาน ๆ ไม่มโหนะ ผู้ชายก็น่าหมั่นไส้ถ้าจะหมั่นนะ แต่ป้ไม่หมั่นนอกจากสงสารที่เห็นผิดไป

พูดเลยป้ หลาน ๆ บอกป้แล้วว่าจะไม่มโห นอกจากนีกเสีย ๆ เพราะกลัวโดนแผลเป็นเข้าเท่านั้น

ปุ้ถาม หลาน ๆ เคยเห็นพ่อแม่ของเด็กทั้งแผ่นดินนำสุราบาร์เบียร์ เครื่องดื่ม ของมีนเมา มารอกปากลูก ๆ ป้อนลูกที่เริ่มเกิดใหม่ไหม

ไม่เคยเห็นเลยป้

เมื่อไม่เคยเห็น ลูก ๆ ก็ควรยอมรับว่าท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีและฉลาด ของคนของเด็ก ร้อยเปอร์เซ็นต์โดยแท้ ไม่กล้านำสิ่งไม่ดี สิ่งจะทำให้เสียเด็กเสียคนเข้ามากล้ากรายลูก ๆ เลย ส่วนพวกเราที่เจริญเติบโตมาแล้ว ไปเที่ยวเสาะแสวงหากินหาดื่มเครื่องดองของมีนเมาซึ่งทำลายจิตใจธาตุขันธ์และคุณค่าของมนุษย์ ตลอดหน้าที่การงานให้ด้อยลงและเสียไป จนกลายเป็นคนไร้ค่าไม่น่านับถือและปรารถนาของสุภาพชนทั่วไปนั้น เป็นคนที่น่าตำหนิทีเดียว วัยป้เปลี่ยนมานานและมากจนแก่ขนาดนี้แล้ว แต่ใจยังไม่เคยเปลี่ยนจากการตำหนิคนซี้เหล้าเมาสุรา คนสูบฝิ่นกินกัญชยาเสพติดเลย ยังคงตำหนิอยู่อย่างเดิม หลานจึงควรระลึกคำพูดของป้ไว้ภายในใจและพากันนำไปปฏิบัติตามบ้าง หลานจะเป็นคนเต็มตัวโดยหลักธรรมชาติ ไม่ต้องมีอะไรมาเสกสรรให้ดีเพราะสิ่งนั้น ให้ดีเพราะสิ่งนี้ ดังเขาเสกสรรกันเคลื่อนแผ่นดิน

เช่นเสกสรรปั้นยอว่า คนกินเหล้ามันกล้าหาญดีไม่กลัวใครทั้ง ๆ ที่เคยซี้ตลาดหวาดกลัวเป็นนิสัยมาแต่กำเนิด นั่นถ้าเป็นหมาก็เป็นหมาที่ไม่รู้จักเสือ มันจะต้องตายเพราะเสือกินหัวมัน ถ้าเป็นคนก็เป็นคนที่ไม่รู้จักตะบอง ปีน มีด คนนั้นจะต้องตายเพราะ

ตะบองเพราะอาวุธโดยแท้ไม่สงสัย คนเมาเหล้ากล้าหาญก็เป็นคนประเภทหาไม่รู้จักเสือนั่นแล จึงควรฟังคำสอนของปู่บ้าง การฟังความอยากความทะเยอทะยานไม่มีขอบเขตของตน ก็เคยฟังและทำตามมันมามากต่อมากแล้ว ผลดีไม่เห็นมี นอกจากผลชั่วติดตัวและนำตัวหนีอยู่ตลอดไป แม้ตายไปแล้วยังไม่มีใครชดช้อยขึ้นมาชมเลย

ถาม กินเหล้ามันเป็นบาปหรือปู่ ปู่จึงไม่อยากให้หลานกินกัน กลัวหลานจะเป็นหาไม่รู้จักเสือนั่นหรือ

ตอบ การกินเหล้าหรือของมีเมาตลอดสิ่งเสพยาติดและเสียคนนั้น มันจะเป็นบุญพาคคนให้ดีและพาไปสวรรค์นิพพานอย่างไรกัน นอกจากเป็นบาปหยาบหนาไฟนรกมาเผาตนและครอบครัวตลอดผู้เกี่ยวข้องโดยลำดับเท่านั้น ยังจะพากันนึกและรอคอยให้สุรายาเมาพาเป็นคนดีและพาไปสวรรค์นิพพานอยู่หรือ จอมปราชญ์ทั้งหลายท่านดำเนินเป็นเสียงเดียวกันมาแต่กาลไหนๆ ว่า การกินเหล้าเป็นบาป การกินเหล้าเป็นบาป ไม่มีชั้นดีที่น่าชมเชยบ้างเลยเท่านั้น ฉะนั้น หลานจงพากันเข้าใจตามที่ปู่อธิบายให้ฟังด้วยความเมตตาสงสารนี้ หลานๆ ฟังเสียงใครๆ ก็ฟังมากต่อมากและทำตามเขาจนเสียคน บางรายจนเป็นเศษมนุษย์หมดคุณค่าสาระโดยประการทั้งปวงไปเลยก็มี แต่บัดนี้ต่อไปจงพากันใช้ความพินิจพิจารณาฟังเสียงปู่ และนำไปเทียบเคียงกับคำพูดทั้งหลายที่เคยได้ยินได้ฟังมา จะมีแง่ผิดถูกหนักเบาต่างกันอย่างไรบ้าง แล้วเลือกเฟ้นนำไปปฏิบัติ เพราะลมปากของปู่เป็นเสียงของกระแสน้ำที่ออกมาจากพระทัยที่บริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ผิดกับลมปากที่กิเลสราคะตัณหาผลิตหรือปรุงให้กินให้พูดออกมาอยู่มาก ทั้งมีเหตุมีผลผิดกันราวฟ้ากับดิน

ถาม ทำไมปู่ สมัยนี้คนจึงชอบเอาเหล้าประดับเกียรติในสังคมน้อยใหญ่ แม้สังคมเด็กก็มีเหล้าออกเป็นเจ้าหน้าเจ้าตาไม่มีเว้นไปเสียแล้ว เด็กกินแล้วเมาทะเลาะและตีกันอีกก็กินตำตามาแล้วนำทุเรศจริง ๆ แล้วก็อดคิดถึงผู้ใหญ่ทั้งหลายและผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ได้ ว่ากินเหล้ากันเพื่อประโยชน์อะไรและปกครองแบบไหนกัน บ้านเมืองจึงเต็มไปด้วยสิ่งเลวร้ายคนเลวร้ายเกลื่อนกลาดระบัดไปทุกแห่งทุกหนไม่ว่าบ้านนอกในเมือง ผู้ใหญ่ผู้น้อยปัญญาชนและคนโง่เขลา มันพอ ๆ กันเวลานี้

ตอบ การกินเหล้ามันทำให้คนลืมความทุกข์ ความจน ความโง่ ความมีหนี้สินพะรุงพะรัง และภาระต่างๆ ได้บ้างในขณะที่เมาสุรา ซึ่งกำลังหน้าหนาหน้าชาหมดความอาย จึงแสดงกิริยาและคำพูดขวางโลกออกมา ในท่ามกลางฝูงชนทุกชั้นได้อย่างเต็มกิริยาและเต็มปากไม่กระดากอาย กลับเรื่องปกติที่เคยมีในตัว เช่น เคยเห็นคนทุกข์เป็นต้น มาเป็นคนมีสุข เป็นคนมั่งมี เป็นคนฉลาดรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง มีทุกสิ่งทุกอย่างที่โลกรู้และมีกัน วาดลวดลาย

ออกมาอย่างเต็มตัวไม่กลัวใครจะตำหนิติเตียนและทำลายเพราะไม่มีสติ ความจริงแล้วก็คือการระบายทุกข์ของคนเมานั่นแล ด้วยเหตุเหล่านี้เป็นส่วนมากทำให้คนชอบดื่มสุรา

ส่วนผลดีที่เกิดจากการดื่มสุราอย่างแท้จริงนั้น ยังมองไม่เห็นสำหรับคนตาฝ้าฟางดังปู้นี้ ถ้าจะหาทางออกกว่าดื่มสุราแล้วทานอาหารได้ดี ทานได้มาก ร่างกายมีกำลังอย่างนี้ คำตอบก็จะตามมาว่า ใครจะเป็นนักกินและกินไม่เลือก กินไม่อัดไม่อั้น กินไม่หยุดไม่ถอย กินได้ทุกอย่างทุกอย่าง กินได้ทุกเวลาทุกที่ กินจู้ปู้ ๆ จู้ปู้ ๆ กินทั้งกลางวันกลางคืน ปากทำงาน เคี้ยวกลืนไม่มีว่างยิ่งกว่ามนุษย์ จนเงินเกลี้ยงกระเป๋าเพราะกินไม่มีประมาณความพอดีเข้าไปแอบซ่อนได้ ไม่จำต้องเที่ยวหาหาบ่ารุงธาตุ มีสุราเป็นต้นมาบ่ารุงบ่าเรอมัน เพราะความกินของมนุษย์เป็นน้ำล้นฝั่งอยู่แล้ว นี่หากถามมาปู้ก็ตอบไปตามประสาพระแก้ว ร่างกายแม้จะเอาอะไรในแดนโลกธาตุมาบ่ารุงมันก็ไม่เหลือวแล มีแต่แย่งทำเดียว

ถาม ทำไมปู้พูดเรื่องคนเมาสุราได้อย่างน่าขบขันน่าหัวเราะจริง ๆ ทั้งที่ปู้ไม่ใช่คอสุรามาก่อน ปู้นี้ทั้งน่ารัก ทั้งน่ารักพลี้อมใส่มากทีเดียว หลาน ๆ รักปู้มาก

ตอบ ปู้ก็รักเมตตาลูกหลานเหมือนกัน จึงได้พูดในฐานะลูกหลานสู่กันฟังนี้แหละ อย่าว่าแต่ปู้ที่ไม่ใช่คอสุราที่พูดเรื่องสุราและคนเมาสุราได้เลยหลาน คนทั้งบ้านทั้งเมืองกระทั่งเด็ก ๆ ที่เขาไม่ดื่มสุรา เขาก็พูดเรื่องโทษของสุราและโทษของคนเมาสุราได้ เพราะเรื่องพรรคนั้นมันที่มहुแห่งตาทำลายจิตใจคนอยู่ทุกแห่งทุกหนและทุกเวลา ใคร ๆ ก็พบก็โดนอยู่ทั่วไป เป็นแต่เขาไม่พูดเท่านั้นเอง เพราะเอือมระอาที่จะพูดให้เสียน้ำลายเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์ นอกจากผลเสียจะตามมาจากพวกกินยาพิษไม่เบื่อนี้เท่านั้น ใคร ๆ จึงเก็บไว้ภายในแบบรู้กันเองโดยไม่ต้องแจกแจง

ถาม คนมีอำนาจกับคนมีวาสนานี้ต่างกันหรือเหมือนกันปู้ เราทั้งหลายเคยได้ยินจนชินหูชินใจว่าคนมีอำนาจ คนมีวาสนา หรือคนมีอำนาจวาสนา แต่ไม่ทราบว่ามีควมลึกตื้นหนาบางกว่ากันอย่างไรบ้าง กราบขอความเมตตาปู้อธิบายให้หลาน ๆ ฟังบ้างพอเข้าใจและเป็นแนวทางความคิดและการปฏิบัติต่อไป

ตอบ คำว่าอำนาจตามหลักธรรมแล้ว เป็นกึ่งกันออกมาจากวาสนา คนมีวาสนาบารมีมักเป็นคนมีความดีความดี ได้เป็นใหญ่เป็นโต เป็นเจ้าเป็นนายมียศสูงส่งตามลำดับ และมีอำนาจสั่งการสั่งงานได้ตามหน้าที่และกฎข้อบังคับกฎหมายบ้านเมือง นี่ท่านว่าคนมีอำนาจวาสนาตามจารีตประเพณีของปราชญ์ที่ท่านดำเนินและทรงกันมา ผู้อยู่ที่บังคับบัญชา อยู่ใ้ได้รับเงาวาสนาบารมีก็ร่มเย็นทั่วหน้ากัน คนที่มีอำนาจวาสนาตามหลักธรรม ตัวเองก็สงบชุ่มเย็น กิริยาอาการที่แสดงออกมีสง่าราศี ไม่อาภัพอับเฉา ผู้น้อยก็เคารพรักทั้งต่อหน้าลับ

หลัง ไม่พากันตั้งข้อรังเกียจเด็ดจันท์และซุบซิบๆ กัน ประชาชนคนธรรมดาตามมองเห็นก็ เย็นตาเย็นใจ อยากเข้าใกล้ชิดสนิทสนม ไม่เป็นแบบสุภาพชนเจตคนขึ้นมา

หลานๆ จงสร้างตัวเพื่อเป็นมิตรเป็นมงคลแก่ตัวและผู้อื่น ด้วยการวางตัวประพฤติ ตนในทางที่ถูกที่ควร อย่าแสวงหาความดีความเด่นด้วยการเหยียบย่ำทำลายหัวใจคน เพราะความประพฤตินั้นๆ มันเป็นผลร้ายแก่ตนแทนที่จะเป็นผลดีไปตามความเห่อความ คึกคะนองไม่เข้าเรื่องเข้าราวของใจ คนเราเสียคนมามากต่อมากจนไม่อาจนับพรรณนาได้ เพราะความสำคัญตนและทำตนแบบนี้ คำว่า ความดี คนดี ธรรมเครื่องประดับโลกให้มีความสงบรรมเย็น ปราชญ์ผู้ทรงธรรมและพาดำเนินในทางที่ดีมีอยู่ประจำโลกไม่เคยขาดสูญ และไม่เคยล้าสมัย สิ่งเหล่านี้และท่านเหล่านี้แลพยุลงโลกให้พอดูได้พอดูอยู่กันได้เรื่อยมา มิใช่สิ่งชั่วคนชั่วเป็นผู้พยุลงโลกให้รุ่มเย็น นอกจากทำลายโดยถ่ายเดียว หลานๆ อย่าพากัน สงสัยและตื่นตามโลกตื้นหาตามีตบอด สุกเอาเผากิน จะลุ่มจมไปกับเขาจะว่าปู่ไม่บอกไม่ เตือน สงสารกลัวไฟเหล่านี้จะลุกลามไปมาก จะไม่มีคนดีพยุในบ้านเมือง จึงได้เตือนได้สอน ไว้พอเป็นเบรคห้ามล้อบ้าง จะไม่พากันเหยียบแต่คันเร่งเพื่อลงคลองถ่ายเดียว

เครื่องดองของมีนเมา ยาเสพติดทุกประเภท การพนันขันต่อทุกอย่าง นั่นคือ เพชฌฆาตสังหารทรัพย์สมบัติและมนุษย์ให้เสียไปโดยถ่ายเดียว อย่าพากันสนิทเข้าใกล้ชิด ติดพันกับมันเป็นอันตราย ปูขอห้าม ปูสงสารที่เห็นมนุษย์ตายทั้งเป็น เหม็นทั้งที่ยังไม่ตาย มามากต่อมากแล้ว เพราะสิ่งดังกล่าวสังหารทำลาย ปูเกิดมานาน ๘๐ กว่าปีแล้ว ทราบ เรื่องเหล่านี้ได้ดีพอ จึงกล้าพูดให้ใครต่อใครและหลานๆ ฟังอย่างไม่สะทกสะท้านว่าจะผิด ไป

คนที่มากราบเรียนถามปัญหาหลวงปู่มีมากทั้งหญิงและชาย พระเณร ข้าราชการชั้น และแผนกต่างๆ ส่วนมากเขามักเรียนท่านว่า หลวงปู่ หรือปู่ ตามความถนัดใจ จึงกรุณา ทราบตามนี้ว่า ไม่ใช่คนเดียวจำพวกเดียวถาม มีหลายคนหลายคณะด้วยกัน และถาม ตอบเรื่อยมาจนถึงวาระสุดท้าย ปัญหาจึงมีแปลกๆ ต่างๆ กันไปตามทรรศนะของแต่ละ รายๆ

ถาม ปู่ครับ คนสมัยนี้ไม่ว่าเด็กและผู้ใหญ่ การเก็บรักษาและการใช้จ่ายไปตามความ จำเป็นที่เรียกว่าเหตุผลพาให้เก็บให้จ่าย รู้สึกว่ามีน้อยเต็มที จะมีก็จำพวกคนเฒ่าคนแก่ที่ คนสมัยปัจจุบันตำหนิวาหวัโรราณเท่านั้น ชอบเก็บรักษา ไม่ค่อยจ่ายกับอะไรอย่างง่ายตาย แต่คนสมัยนี้การเก็บรักษามีน้อยมาก แต่การจ่ายรู้สึกมากจนกลายเป็นความสุรุ่ยสุร่าย ไม่นำพากับสมบัติสิ่งของมากกว่าความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม การเที่ยวก็เก่ง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็น ความหายนะมักสนใจ ใฝ่ใจ ชอบทำในสิ่งนั้นๆ จนเป็นนิสัย ดูว่าถ้าไม่ได้ทำอยู่ไม่ได้ ดิ้น

รจนกระวนกระวายราวกับจะเป็นจะตายจริงๆ ถ้าได้ทำตามชอบใจแล้วดูว่าสนุกรื่นเริง เหมือนกับสิ่งนั้นเป็นสิริมงคลเสียจริงๆ ทั้งที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งไม่ดี จะพาให้เสียสมบัติเงินทอง และเสียผู้เสียคน ปู่มีความเห็นอย่างไรขอนิมนต์โปรดลูกหลานด้วย เผื่อว่าจะมีทางเยียวยา ได้ ไม่ลุ่มจมฉิบหายไปตามๆ กันทั้งเราทั้งเขา

ตอบ การเก็บรักษานั้นมันมาทีหลังถ้าจะมา นอกจากจะไม่มีทางโผล่หัวขึ้นมาได้ เพราะความอยากมันล้นฝั่งอยู่แล้ว ส่วนมากความอยากจับจ่ายมันมาก่อนเสมอ เพราะความอยากอันเป็นตัวยักษ์มันอัดแน่นอยู่ในใจของสัตว์ไม่มีเวลาบกบางอยู่แล้ว คอยเสาะแสวงหาแต่สิ่งจะมาสนองตลอดเวลาอยู่แล้ว ความสนใจในการเก็บรักษาและการจับจ่ายตามความจำเป็นจึงเกิดได้ยาก และไม่มีทางเกิดได้ถ้าไม่มีธรรมเข้าช่วยหักห้ามความอยากต่างๆ เช่น อยากกิน อยากใช้ อยากประดับตกแต่งร้อยแปดอันหาประมาณไม่ได้ ด้วยมตฺตณฺณุตตา สทา สาธุ ความรู้จักประมาณ ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จแล้ว ดังนั้นคนมีธรรมประดับตัว กับคนไม่มีธรรมและไม่สนใจในธรรมเลย ความเป็นอยู่ ความประพฤติหน้าที่การงาน อธิยาศัยใจคอ ตลอดความสงบสุขภายในตนและครอบครัว อันเกิดจากการจับจ่ายและการเก็บรักษา เกิดจากความประพฤติกการกระทำจึงต่างกันมาก

ธรรมท่านจึงสอนให้นำธรรม มีความสันโดษยินดีในสมบัติที่มีอยู่ของตนโดยเฉพาะ ไม่ลุ่มลุ่ม ความรู้จักประมาณในการกิน การใช้ การประพฤติดัว ตลอดการงานด้านต่างๆ เข้ามาดัดแปลงแก้ไขสิ่งที่ตนเห็นว่าไม่ดีและบกพร่อง และบำรุงส่งเสริมสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้เจริญยิ่งขึ้น ไม่ปล่อยตัวไปตามความอยาก ที่คอยฉุดคอยลากให้ลงทางฝ่ายต่ำอยู่ตลอดเวลา เพราะผู้มีธรรมในใจก็เท่ากับรถมีเบรกห้ามล้อ ไม่เตลิดเปิดเปิงลงคลองลงเหว ลงบ่อลุ่มจมไปทำเดี๋ยว ยังมีธรรมคอยสะกิดและยับยั้งตนไว้ได้ ไม่พังทลายไม่เป็นท่าไปกับสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายถ้ายเดียว

ธรรมต่างหากพาคนให้ดีมีความสุขโดยทั่วกัน สำหรับผู้มีธรรมปฏิบัติตามธรรม ได้มากน้อย ความอยากความทะเยอทะยานด้วยอำนาจกิเลสราคะตัณหา มิได้พาคนให้ดี มิได้ทำคนให้ดีมีความสุขเจริญรุ่งเรืองและครองความสุขแต่อย่างใด ตรงข้ามมันทำคนให้เป็นเจ้าทุกข์และเสียคนมามากต่อมากจนประมาณไม่ได้แล้ว จึงควรตื่นตัวในความผิดและโทษทัณฑ์ที่เคยได้รับจากกิเลสชักจูงและพาให้ทำ ใจเป็นผู้รับผิดชอบในตัวเอง สติปัญญาเป็นผู้รับผิดชอบในดวงใจ การกระทำอะไรจึงควรนำสติธรรม ปัญญาธรรมมาใช้กับจิตผู้ดำเนินงานอยู่เสมอไม่มีวัน งานนั้นจะเป็นไปเพื่อความราบรื่นดีงาม ไม่ค่อยผิดพลาดหรือไม่ผิดพลาด ถ้ามีธรรมสองประการนี้กำกับใจและกำกับงาน ส่วนมากที่ทำตัวผิดพลาดและผิดพลาดจนเลยขอบเขตแก้ไข ก็เพราะทำตามความอยากของกิเลสตัณหาตัว

พาให้ตาฝ้าฟางเสียมากต่อมาก เวลาผิดและได้รับทุกข์ทัณฑ์ต่าง ๆ แล้วยังมักไปโทษให้ผู้อื่น และโทษให้ดินฟ้าอากาศเพื่อเป็นการออกตัว ทั้งที่มีช่องทางออกอันชอบธรรมเลย การยอมรับผิดและแก้ตัวในทางที่ถูกที่ดีต่างหาก เป็นทางให้คนอื่นเห็นใจสงสาร และเป็นทางบรรเทาทุกข์ ทางพ้นจากความผิดและโทษทัณฑ์ต่าง ๆ ได้

หลาน ๆ ควรทราบไว้ด้วยว่า เรื่องเหล่านี้มันเป็นไปตามคราวตามสมัย คือสมัยนี้ โลกเจริญทางด้านวัตถุและอารมณ์เครื่องยั่วชวน ใจที่ชอบเสาะแสวงอยู่แล้วจึงเข้ากันได้ อย่างสนิทติดใจไม่มีวันอึดพอ โลกเจริญนั้นติดกันกับธรรมเจริญ โลกเจริญคนมีความทุกข์ มากไปตามความเจริญของโลก คำว่าโลกเจริญกับกิเลสเครื่องก่อทุกข์เจริญ มันกลมกลืน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฉะนั้นโลกเจริญมากเพียงไรคนจึงได้รับทุกข์มากเพียงนั้น คำว่า กิเลส ๆ นั้นคือสิ่งสกปรกกรงูรังและกตถ่วงบีบบังคับจิตใจสัตว์โลก การบีบบังคับให้สัตว์ โลกแสดงออกทางทวารหรือการกระทำต่าง ๆ ตลอดผลผลิต จึงเป็นทุกข์แก่สัตว์โลกอย่าง แยกไม่ออก ส่วนมากถ้าโลกเจริญ ธรรมมักเสื่อม หรือธรรมเสื่อมจากจิตใจคน ความ ประพฤติการแสดงออกเป็นลุ่ม ๆ ดอน ๆ ต่อความถูกต้องดีงาม ผิดกับธรรมเจริญในใจคน อยู่มาก คำว่าธรรมเจริญนั้นมิได้หมายถึงการศึกษาเล่าเรียน การท่องบ่นจดจำธรรมได้มาก แม้จำได้กระทั่งพระไตรปิฎกก็ไม่พ้นที่กิเลสจะยึดอำนาจ นำความรู้ที่นั้น ๆ มาเป็นเครื่องมือ แสวงผลประโยชน์เพื่อมันจนได้ ถ้าไม่มีภาคปฏิบัติธรรมตามที่ศึกษาจดจำมาเคลือบแฝง อยู่และเป็นคู่เคียงกันไป

คำว่า ธรรมเจริญนั้น เจริญที่ใจของผู้ประพฤติธรรม ใจมี หิริโอตตปปะ สะดุ้งกลัว ต่อบาปกรรมอันลามก ไม่ชินชา ไม่สนิทติดใจในบาปว่าจะพาให้ตีวิเศษวิโสใด ๆ ความ ประพฤติการกระทำมีขอบเขตเหตุผลในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร ใจมีความเมตตาสงสาร เพื่อนมนุษย์และสัตว์ด้วยกัน ไม่ดูถูกเหยียดหยาม ไม่กดขี่ข่มเหง ไม่เอาไรต์เอาเปรียบ ไม่ คดโกงริตไถ รู้ใจท่านใจเรา สมบัติท่านสมบัติเรา ไม่ล่วงล้ำล้ำกรายสมบัติและจิตใจของ กันและกัน การงานเพื่อตนและส่วนรวมก็สะอาดสุจริต ผลเกิดขึ้นก็สมบูรณ์ไม่รั่วไหลแตก ซิม ปฏิบัติได้เพียงที่กล่าวมาก็เรียกว่าธรรมเจริญในหมู่ชน สังคมย่อมสงบเย็นทั้งส่วนใหญ่ ส่วนย่อย เมื่อต่างคนต่างสนใจบำรุงรักษาปฏิบัติธรรมขึ้นที่ใจ ไม่ปล่อยปละละเลยดังที่เป็น และเห็น ๆ กันอยู่

คำว่า โลกเจริญตามความนิยมนั้น มันเจริญด้วยความโลภ ความอยากได้ไม่มีอึดพอ เหมือนไฟได้เชื้อ ซึ่งสุดท้ายก็เผาตัวเองนั่นแหละก่อนอื่น เจริญด้วยความโกรธผูกอาฆาต มาตราภัยหมายจองเวร เจริญด้วยราคะตัดทอนความคึกคะนองน้ำล้นฝั่ง ไม่มีความพอดีเป็น

ฝั่งเป็นฝาปิดกันไว้บ้างเลย เจริญด้วยความลุ่มหลง อันเป็นรากฐานแห่งความประมาทไม่มี ประมาทว่าจะรู้สึกตัวเมื่อไร

คำว่า ธรรมเจริญตามความนิยมและยอมรับของปราชญ์นั้น หมายถึงความเจริญ ทางใจ ใจมีความยุติธรรมทั้งแก่ตนและผู้อื่นสัตว์อื่นไม่ลำเอียง อันเป็นการบิดเบือนความ จริง ผู้มีธรรมเจริญภายในใจย่อมสงบเย็น มีฝั่งมีฝา มีกฎเกณฑ์ด้วยความประพฤติการ แสดงออก ไม่ผาดโผนโจนทะยาน ไม่สังหารผู้อื่นอย่างเลือดเย็น เพราะการแสวงผลรายได้ ของตน คำว่าโลกเจริญกับธรรมเจริญมีเหตุและผลต่างกันดังกล่าวมา จงพากันนำไป พิจารณาและปฏิบัติตาม ผลดีจะเป็นความสุขความเจริญแก่ตัวเอง ปุณีย์แก่มาแล้ว ไม่หวัง ความเสื่อมและความเจริญในด้านใด มากกว่าการประคองชั้นรื้อพ้อถึงวันตายเท่านั้น

ถาม ก่อนปุ่จะได้มาบวชในพระพุทธศาสนา ปู่คิดอยากจะบวชเองโดยนิตยชอบ หรือมี เหตุอันใดบังคับให้ปู่ต้องบวช

ตอบ การคิดอยากบวชและการคิดจะบวชนั้น เคยมีในใจของปู่อยู่แล้ว แต่ไม่รุนแรงถึง ขนาดจะออกบวชในระยะนั้นได้ ปู่ก็อยู่ไปสร้างโลกไปเหมือนโลกอยู่กัน

ถาม เหตุที่ปู่จะได้บวชจริงเป็นอย่างไร เล่าให้พวกลูกหลานฟังพอเป็นคติบ้าง บางทีอาจ ได้เดินตามหลังปู่ก็เป็นได้ เพราะโลกนี้มัน อนิจจัง ไม่แน่นอนเสมอไป

ตอบ มันเรื่องน่าอัศจรรย์ ปู่ไม่อยากจะเล่า ถ้าไม่ขายหน้าเขาก็อาจขายหน้าตัวเอง แม้เราจะ เป็นคนดีตามจารีตประเพณีของโลกอยู่ก็ไม่อยากจะพินมลทินโทษไปได้ ปู่จึงไม่อยากจะเล่า ดีไม่ ดีกับลูกหลานที่กำลังนั่งฟังการสนทนากันอยู่เวลานี้ อาจเกิดความรู้สึกสลดสังเวชใจขึ้นก็ได้ และอาจคิดว่าปู่จนตรอกจึงออกบวช มิได้ออกบวชด้วยความสมัครใจมาแต่ต้น ผลจากการ ฟังก็จะไม่เป็นมงคลแก่ลูกหลาน อย่าให้ปู่เล่าเลย

ถาม โปรตเถิดปู่ พระขนาดปู่ไม่มีใครกล้าตำหนิได้ลงคอแหละ จะดีหรือชั่ว ปู่ก็แหวก วายผ่านมาแล้ว ปู่พ้นภัยไปหมดแล้วจึงไม่มีที่นำตำหนิ นอกจากฟังเป็นนิทานปู่กับหลาน เท่านั้น จึงขอนิมนต์ปู่โปรดลูกหลานบ้างเถิด

ตอบ ปู่จะพูดตรงไปตรงมาและสรุปความย่อๆ เลยนะหลาน เดิมปู่เป็นคนขยันขันแข็ง รับผิดชอบครอบครัวอย่างจริงจัง แต่การทำมาหาเลี้ยงครอบครัวไม่ค่อยสมบูรณ์เท่าที่ อยากให้เป็น ขาดๆ เชนๆ ซึ่งทำให้ปู่คิดสงสารครอบครัวอยู่ไม่วาย จึงคิดและตัดสินใจลง ไปรับจ้างทำนาทางภาคกลาง พอได้เงินแล้วก็กลับมาบ้าน แต่เจ้ากรรมมาเจอเมียมีชู้ ตอนนีปู่เกือบเสียคนไปทั้งคนอย่างไม่คาดฝัน

ถาม เสียคนอย่างไรปู่

ตอบ ก็มาเจอเมียกำลังเรีกรักหักสวาทอยู่กับชายชู้อย่างตำตาละซิหลาน ใครจะทนได้ ปู่จึงเกือบเสียคนไป คือขณะนั้นเองขณะที่ปู่แอบต้อมมาดูตามคำบอกเล่าของชาวบ้านเวลาเจียบๆ ดึกสงัด พร้อมกับดาบอันคมกริบอยู่ในมือ เจ็ดเจ็ดดาบสุดแรงเกิด จะฟาดฟันลงให้ขาดสะบั้นไปทั้งเมียทั้งชายชู้ แต่เพ็ญชายชู้มองเห็นก่อน ยกมือขึ้นไหว้ปู่จนตัวสั่นเทาๆ ขอชีวิตชีวาไว้ พร้อมทั้งยอมสารภาพความผิดที่ทำลงไปทุกอย่าง ขณะจิตสะดุดขึ้นเตือนว่าเขายอมแล้ว อย่าทำๆ จะเป็นความเสียหายเพิ่มเข้าอีกโดยไม่มีผลดีอะไรเกิดขึ้นเลย ประกอบกับใจเกิดความสงสารชายชู้ผู้กลัวตายสุดขีด ใจเลยอ่อนลง แล้วเรียกร้องให้ชาวบ้านมาดูเหตุการณ์ในขณะนั้น จนหายสงสัยในข้อเท็จจริงทั่วหน้ากันแล้ว ประชุมญาติและผู้ใหญ่บ้านจะเอาเรื่องอย่างหนัก ชายชู้ยอมรับทุกอย่าง จึงปรับไหมด้วยเงินจำนวน... พร้อมกับประกาศยกเมียให้ชายชู้ขึ้นอย่างเปิดเผยในชุมชน ตัดกรรมตัดเวรหายห่วงไปเสียที่

หลังจากนั้นมีแต่ความสลดสังเวชใจเป็นกำลัง คิดเรื่องอะไรในโลกไม่มีความลงใจติดใจที่จะทำที่จะอยู่แบบโลกเขาอยู่กันต่อไป ใจหมุนไปทางบวชเพื่อหนีโลกอันโสมมนี้ให้พ้นมันโดยถ่ายเดียว อย่างอื่นใจไม่ยอมรับเลย มีการออกบวชหนีโลกเพื่อความพ้นทุกข์ไปนิพพานตามเสด็จพระพุทธเจ้า พระสาวกท่านอย่างเดียวกันนั้น เป็นที่ลงใจและสมัครใจอย่างเต็มที่ไม่มีอะไรมาขัดแย้ง ปู่จึงได้มาบวชและปฏิบัติธรรมอย่างถึงใจเรื่อยมาจนปัจจุบันนี้ นี่แลสาเหตุที่จะให้ปู่ออกบวชอย่างรวดเร็ว เพราะความสังเวชเบื่อหน่ายประทับใจปู่จริง และตอนนี้แลเป็นตอนที่ปู่บวชด้วยศรัทธาความอยากบวชจริง ไม่มีอะไรจะห้ามไว้ได้ เนื่องจากความเบื่อหน่ายในเหตุการณ์ที่ประสบมา และคิดกว้างขวางเท่าไรก็ยิ่งเกิดความเบื่อหน่ายมากขึ้น ถึงกับต้องบวชตั้งใจหมาย

ถาม แล้วหญิงคนนั้นเธอยู่กับผัวใหม่หรือปู่

ตอบ มันจะอยู่กับเทวดาตนไหน ปู่ก็ไม่คิดกับมันให้สิ้นเปลืองความคิดเลยละหลาน ปู่กระเทือนใจกับมันเต็มประดา ยังเสี้ยนยาแดงเท่านั้นที่มันจะตายกับผัวใหม่มันนะ นับว่าบุญมันบุญปู่ที่ไม่ได้สร้างกรรมหนักต่อกัน

ฉะนั้นหลานๆ จึงจำไว้เป็นคติจนวันตายจากกันกับผัวกับเมียของตนนะ อย่าทำลายจิตใจกันด้วยความลามกจกเปรตนี้เป็นอันขาด แม้จะทุกข์เพราะอะไรก็ยอมทุกข์เถอะหลาน แต่อย่าไปเสียดทุกข์กับมหันตทุกข์นี้เป็นอันขาด ปู่ขอห้าม อย่าพากันฝันเด็ดขาดจนวันตายจากกันระหว่างผัวเมีย ที่ธรรมท่านกล่าวไว้ว่า กาเมสุ มิจฉาจาร นั้นเป็นบาปหนัก ปู่เชื่อประจักษ์ใจปู่เอง เพราะมหันตทุกข์จริง ๆ ฝ่ายที่ทำลายจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นแลเป็นผู้ทำกรรมหนักที่สุดไม่มีอะไรรับไว้ได้ จะว่ากรรมหมอนรกแตกก็ไม่ผิด ปู่เชื่อธรรมข้อ กาเมสุ

มิจอาจารย์ อย่างถึงใจแต่บัดนั้นมา จึงรีบบอกลูก ๆ หลาน ๆ อย่าพากันคิดคะนองหาญทำเป็นอันขาด จงสุขจงทุกข์ เป็นและตายไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริตจงรักภักดีต่อกัน จนถึงวันอวสานต่อกันเถิด ชื่อว่าฝากเป็นฝากตายต่อกันโดยธรรมแท้ ที่เล่าให้หลาน ๆ ฟังก็เพื่อเป็นคติเตือนใจเท่านั้น ไม่งั้นปู่จะเล่าให้เสียน้ำลายทำไม

ถาม นำสลดใจมากฟังเรื่องปู่แล้ว แต่ทำไมโลกปัจจุบันจึงชอบทำลายจิตใจกันด้วยศีลธรรมข้อ กามเมสุ มิจอาจารย์ เอานักหนาเล่าปู่

ตอบ คาถาไฟในโลกันตนรกมันกล่อมได้สนิท โลกปัจจุบันจึงเคลิ้มหลับไปตามคาถาไฟนั้นโดยไม่คิดจะตื่นกันบ้างเลย ฉะนั้นคำว่าโลกเจริญกับไฟนรกเจริญในผู้นั้น จึงมาพร้อม ๆ กัน และคำว่าธรรมเจริญกับสวรรค์นิพพานเจริญในผู้นั้น จึงมาในขณะเดียวกัน ผู้ใดเชื่อธรรมผู้นั้นจะเจริญสมหวัง ผู้ใดเชื่อกิเลสตัณหาผู้นั้นจะนับวันล่มจมไปเรื่อย ๆ จนจมมิดในที่สุด ไม่มีใครและอะไรช่วยได้ ทั้งนี้เพราะพระพุทธรเจ้าทุก ๆ พระองค์ไม่เคยโกหกโลก ก็พระเมตตากรุณาต่อสัตว์โลกเต็มพระทัย จะเอาอะไรมาโกหกหลอกลวงสัตว์โลกเล่า นอกจากกิเลสซึ่งไม่เคยสงสารปรานีใครเท่านั้น มันจึงสนุกหลอกลวงสัตว์โลกให้ล่มจมเรื่อยมาไม่เคยนำความจริงมาสอนโลกเลย

ถาม การบวชในศาสนายากลำบากไหมปู่

ตอบ ถ้าบวชตามแบบพระพุทธรเจ้าแลสาวกท่านก็ยากลำบาก ปู่อยากพูดเต็มปากว่าไม่มีอะไรยากลำบากเกินงานของพระเลย

ถาม ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทั้งที่โลกเขามาพบกันคุยกันถึงเรื่องงานการต่าง ๆ ของโลก ใครพูดออกมาก็น่าฟังพอ ๆ กัน ว่ายากกว่าลำบาก ไม่มีแม่ผู้เดียวว่าง่ายว่าสบายเลย แต่แล้วงานของพระเป็นงานอะไรกัน จึงยากลำบากจนไม่มีอะไรเทียบเล่าล่ะปู่

ตอบ งานบวชที่ทำตามศาสนธรรมของพระพุทธรเจ้า เป็นงานทวนกระแสของโลกที่กิเลสวิภูวนบงการอยู่รอบจิตรอบทิศรอบด้าน ไม่มีช่องว่างพอหายใจได้สะดวกต่อการบำเพ็ญบ้างเลย เป็นงานทวนกระแสความตึงตูดของกิเลสในโลกทั้งมวล จึงเป็นงานยากลำบากมาก เหมือนกลิ้งครกขึ้นภูเขานั้นแล ลำบากขนาดไหนคิดดูก็พอรู้ได้ ไม่จำเป็นต้องบอกต้องแจ

ถาม ก็เห็นพระท่านบวชอยู่ตามวัด ท่านสบายดี ไม่ต้องวิ่งเต้นชวนชวยหาอะไร ถึงเวลาญาติโยมก็นำมาถวาย ฉันทิมแล้ว อยากหลับนอนวันยังค่ำและตลอดรุ่งก็ยังได้ เพราะไม่มีใครไปรบกวนท่าน เนื่องจากเขาเคารพนับถือนี้ปู่

ตอบ ถ้าจะบวชมาเรียนเพียงวิชา “กินแล้วนอน” อย่างเดียวมันก็สบายในขณะนอนหลับอยู่ แต่พอตื่นนอนขึ้นมาละซิ ใจมันตื่นรนกวัดแกว่ง เพราะกิเลสราคะตัณหาได้รับอาหาร

จากการกินมากนอนมากพอตัวแล้วรบกวนใจ การนอนมากมันเป็นเครื่องเสริมธรรมให้เจริญรุ่งเรืองภายในใจเมื่อไร นอกจากมันเสริมกิเลสราคะตัณหาให้มีกำลังกล้า พาวิงพาเหาะพาบินไปทั่วโลกดินแดนเพื่อหาตัวเมียอย่างเดียว แบบหมุนตัวเป็นกงจักร อะไรห้ามไม่ยอมอยู่เท่านั้น มันจะเป็นสุขสบายเป็นสวรรค์วิมานเพราะการกินมากนอนมากอะไรกันอย่าพากันคิดผิดจากคลองธรรมไปซีหลาน การมองกันแบบนี้มันมองด้วยสายตาโลก สายตาก็เลส มิใช่มองด้วยสายตารธรรมเพื่อฆ่ากิเลสนี้

ถาม จะคิดจะทำอย่างไรไป จึงจะถูกต้องตามคลองอรรถคลองธรรมของพระพุทธองค์
ตอบ ต้องคิดตั้งที่ปูปอกละชีว่า การออกบวชเพื่อปฏิบัติธรรมโดยชอบ ก็คือการออกสู่แนวรบกับกิเลสเพื่อชัยชนะข้าศึกศัตรูหมู่มกิเลสมาร อันเป็นหมู่มารและเสนามาร ซึ่งต้องรบต้องทำหั่นกันเต็มฝีมือและกำลังวังชา สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรที่มีอยู่ ไม่มีคำว่าอ้อมแรง ไครอ้อมแรงทำเหาะๆ แหะๆ คนนั้นต้องแพ้อย่างหมอบราบคาบหญ้าไม่สงสัย การเข้าสู่แนวรบ ทางโลกเขาถือว่าเป็นความสุขสบายหรือ ไม่มีใครถือว่าเป็นความสุข ความสบาย เพราะจะไปฆ่าฟันรันแทงกับข้าศึกจนเห็นดำเห็นแดง เห็นเป็นเห็นตาย เห็นแพ้เห็นชนะกัน จะไปเอาความสุขมาจากอะไรที่ไหนกัน ก็คนฆ่ากันนี้ มีแต่ความวิตกกังวล ความกลัวเป็นกลัวตายเต็มหัวใจนั้นแล แล้วจะเอาความสุขสบายมาจากไหนกัน

การบวชเพื่อบำเพ็ญธรรมความดีงาม และเพื่อรื้อถอนกิเลสเชื้อวิภูวน ชนกองทุกข์ออกจากใจ ก็คือการเข้าสู่สงครามระหว่างกิเลสกับธรรม โดยถือเอาภพเอาใจเราเป็นเวทีเป็นสนามรบ ต่อสู้กับกิเลสประเภทต่างๆ ด้วยวิธีเดินจงกรมรบ ยืนรบ นั่งสมาธิภาวนารบ นอนภาวนารบ ด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรไม่ลดละทอดยอ ทุกอาการของจิตที่เคลื่อนไหว มันเป็นเรื่องของกิเลสมีราคะตัณหาเป็นต้นไหวตัวเพื่อทำลายเราทั้งสิ้น เมื่อข้าศึกประจัญหน้าอยู่ทุกอิริยาบถและทุกอาการที่เคลื่อนไหวของจิตเช่นนี้ นักบวชคือนักรบ ศิษย์ตถาคต รูปใด องค์ใด จะยอมตัวล้มนอนคอยให้กิเลสสับย่ำย้าเป็นอาหารอันร่อยกินเลี้ยงกันเล่า นักบวชลูกศิษย์ตถาคตต้องเตรียมลวดลายคอยรับคอยรบข้าศึกด้วยความเพียร มีสติปัญญาเป็นอาวุธ มีศรัทธา ความเพียรเป็นเครื่องหนุนอยู่ตลอดแนวรบ

คืออิริยาบถต่างๆ ไม่เผลอตัว ทั้งตั้งรับ ทั้งรุก ทั้งบุก ทั้งทำลายข้าศึกไม่ให้เข้าใกล้ขีดตัวได้จะเป็นภัยแก่ตัวเอง แล้วอาการของนักบวชลูกศิษย์ตถาคตที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นอาการแห่งผู้ที่อยู่สบายด้วยการบวชอะไรกัน นอกจากกองทุกข์ล้วนๆ ด้วยงานคือการรบฟันกับกิเลสประเภทต่างๆ เพื่อชัยชนะอย่างยอดเยี่ยมและอยู่เป็นบรมสุข หลังจากทำชัยได้โดยเด็ดขาดไม่มีขึ้นต่อโดยประการทั้งปวงแล้ว บวชแบบนี้ต้องทุกข์ลำบากด้วยกัน นอกจากบวชแบบหมุนขึ้นเขียงให้กิเลสสับย่ำนั้น อาจสบายอยู่บนเขียงขณะที่มีดหั่นยังไม่

มาถึงหลัทธิ แต่พอมีตื้นมาถึงแล้ว หลานคิดเอาเองก็แล้วกัน ปู่มันแก่แล้วอธิบายไม่ได้ ละเอียดลออนักแหละ

ถาม โอโฮ การบวชนั้นมันยากลำบากถึงขนาดนี้เชียวหรือปู่ หลานๆ นี้กว่าบวชแล้วสบาย นับว่าคิดผิดไปมากและนาน เพิ่งจะรู้เรื่องของการบวชว่ายากลำบากวันนี้องเอง ต้องขอโทษปู่ มากๆ ที่ได้ละลาบละล้วงปู่โดยไม่รู้สึกรู้ตัว

ตอบ ปู่นี้มันชีวิตเดนตายจากการบวช แล้วปฏิบัติธรรมมาโดยลำดับนับแต่ชั้นเริ่มแรก บวชเรื่อยมา ที่พอลืมหูลืมตาอ้าปากพูดได้บ้างก็ตอนแก่แล้วนี่แล จะเพราะกิเลสมันแก่ไปด้วยสังขารเราหรือว่ามันตายไปหมดทั้งโคตรทั้งแซ่ของมันแล้ว ปู่ก็เข็ดหลาบและเบื่อจะตามหามันอีก เพราะเคยเป็นคู่เดือดคู่แค้นกันมาแต่วันเริ่มออกบวชจนถึงวัยแก่อยู่แล้ว มัน เป็นของดิบตีวิเศษวิโสอะไรว่าธรรมของพระพุทธเจ้า เราพอจะตามหามันให้เพิ่มความ เคียดแค้นเข้าไปอีก แม้ไม่ตามหามัน แต่บังเอิญเดินทางมาเจอหน้ากันเข้า กลด มุ้ง บาตร ที่สะพายและแบกอยู่บนบ่าปูอย่างหนักอึ้งนั้น ปู่ยังจะลืมนึกว่ามีบริวารอยู่บนบ่าไป โดด เข้าพัดกับกิเลสตกเวทีให้บุญมันด้วย กุสลา ธมฺมา อย่างหายห่วงแล้ว จึงจะย้อนมามองดู บ่า บริวารขึ้นไหนตกไปที่ใดขณะที่พาดพันกับกิเลสอยู่นั้น จึงจะไปเที่ยวหาเก็บเอามา พุด ถึงกิเลสเมื่อไร ใจปู่มันเป็นบ้าหน้าันกรบขึ้นมาทันที เพราะความเคียดแค้นที่มันจับหัวปู่ใส่ เข่ากองทุกชั้นน้อยใหญ่และใสให้ไปเกิดที่นั่นที่นี้ ให้ตกนรกหมกไหม้ ใช้ภพใช้ชาติไม่มีวัน จบสิ้นลงได้แต่ไหนแต่ไรมา จนนับภพนับชาติของตัวเพียงคนเดียวไม่จบได้ เนื่องจากมี มากต่อมากไม่มีอะไรมากเท่าเลย

ถาม การเกิดตายของคนของสัตว์มีมากขนาดนั้นเชียวหรือปู่

ตอบ ทำไมจะไม่มากเล่า ก็กิเลสมันทำนาบนหัวคนหัวสัตว์มีหน้าแล้งหน้าฝนเมื่อไร มัน ทำของมันอยู่ตลอดเวลาสถานที่เรื่อยมา และยังจะเรื่อยไปไม่มีสิ้นสุดยุติถ้าไม่ลากคอมันมา ลงหัวใจมาเผาด้วย ตปธรรม ให้ແหลกแตกกระจายเป็นผุยผงไปเสียเมื่อไร จะต้องถูกมัน จับมัดจำจองเข้าสู่ภพน้อยภพใหญ่อยู่ตราบนั้น ไม่มีอะไรมาหนีอำนาจเหนื้อมันได้ นอกจาก ธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างเดียว

ถาม ปู่เคยเกิดมากี่ชาติกว่าจะถึงชาติปัจจุบันนี้

ตอบ ก็บอกแล้วว่านับไม่ได้ จะมาถามก็ภพกี่ชาติอะไรกันอีก ไม่มีอะไรมากยิ่งกว่าภพ ชาติของสัตว์ร้ายหนึ่งๆ ที่ตายเก่าตายใหม่ ถ้าวรวมกันเข้าโลกมนุษย์มองเห็นแล้วดับแตก ดี ฝ่อ ขาหัก ริ่งเตลิดเปิดเปิงเอาตัวรอด เพราะความกลัวซากผีที่ตายเก่าใหม่เคลื่อนแผ่นดิน ถิ่นอาศัยตลอดแดนโลกธาตุ ไม่มีที่ที่จะจรดลงกระทั่งปลายเข็มจะว่าไง ยังไม่เชื่อความจริงที่ พระพุทธเจ้าแสดงไว้อยู่หรือ แล้วจะเชื่อใครที่ตีเลิศกว่านี้ ถ้าเชื่อกิเลสตั้งที่เคยเป็นมาก็ต้อง

จมลงไปในนภพชาติของตนไม่จบอีกนั่นแล ความจริงเป็นอย่างนี้ ปู่เชื่ออย่างไม่มีเงื่อนไข ใครจะว่าโง่ก็ว่าไป แต่ปู่ไม่ยอมแก้ไขใจแบบนี้ได้เด็ดขาด จะยอมโง่แบบนี้ตลอดไป

ถาม จะทำอย่างไรจึงจะพ้นจากการนับชาติไม่จบสิ้นเล่าปู่

ตอบ ก็ต้องทำความดีมีการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ซึ่งเป็นเหมือนดาบอันคมกล้าตัดกิเลสตัดหนา ตัดภาพ ตัดชาติให้เบาบางและสิ้นเข้ามา เมื่อบำเพ็ญอยู่โดยสม่ำเสมอ ไม่ลดละปล่อยวาง ความดีเหล่านี้ย่อมจะมีกำลังกล้าขึ้นโดยลำดับ และตัดกิเลสตัดภพชาติให้สิ้นเข้ามาจนถึงภพชาติปัจจุบันและรู้เท่าทัน พร้อมทั้งตัดกิเลสอันเป็นเชื้อแห่งภพที่ฝังอยู่ภายในใจ ให้ขาดกระเด็นออกเป็นผุยผงไม่มีขึ้นต่อกันกับใจอีกเลย แล้วภพชาติจะเรียกโคตรแช่ที่ไหนจะมาพาให้เกิดแก่เจ็บตาย เพื่อหาบหมากองทุกข์น้อยใหญ่อีกต่อไปเล่า ถ้าหลงใจได้บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้ว เมื่อใจได้ถึงขั้นนี้แล้วกิเลสอย่างไรก็เรียกไม่กลับแน่นอน ปู่กับกิเลสมันเคยพืดกันมาอย่างโชกโชนถึงขนาดใครตีใครอยู่ ใครไม่เก่งจงบรรลัย สุดท้ายกิเลสบรรลัย พระพุทธเจ้าบรมศาสดาของพวกเราเพียงสลบเท่านั้น สำหรับปู่เองเมื่อลมหายใจสิ้นเมื่อไร ไม่อยู่ ปู่ต้องไป ชี้แจงแบกหามธาตุชั้นธัมมนี้เต็มประดาแล้ว

ถาม ปู่จะกลับมาเกิดให้ลูกหลานได้กราบไหว้อีกหรือเปล่า

ตอบ ฟังธรรมนั้น ฟังให้ดี ฟังเพื่อสติปัญญา อย่าฟังเพื่อกิเลสหัวเราะ ปู่โง่ ๆ ยังอดขันไม่ได้ จะสอนอย่างไรสอนโลกจึงจะเข้าใจ ฟังไปเท่าไร ๆ ก็ไม่พ้นกิเลสมากอบโกยผลร้ายได้ไปกินหมด มีแต่ตัวเปล่า กิเลสมันฉลาดดังที่เห็น ๆ อยู่นี้แล แต่มันทำสัตว์ให้โง่ไม่มีอะไรเกินมัน

ถาม คนส่วนมากสงสัยเรื่องบุญ—บาป นรก สวรรค์ นิพพาน ว่าจะมีจริงดังธรรมท่านสอนไว้หรือไม่หนอ พระพุทธเจ้าผู้สอนธรรมเหล่านี้ ก็เข้าสู่นิพพานไปนานสองพันกว่าปีแล้ว พระราชาของพระองค์จะยังศักดิ์สิทธิ์อยู่หรือไม่หนอ ดังนี้มีมากในชาวพุทธเราเองนี้แล สงสัยและพูดกันอยู่ทั่วไป

ตอบ ข้อนี้ก็น่าเห็นใจ เมื่อไม่รู้ไม่เห็นประจักษ์กับตัวเองตามที่ท่านบอกไว้ก็อดสงสัยไม่ได้ เป็นธรรมดาของคนมีกิเลสตัวมีตมิตปิดทวาร แต่อย่างไรก็ตามถ้าสนใจในเหตุผลธรรมดาธรรมอยู่แล้ว ก็มีทางจะรู้จะเห็นและเชื่อได้ไม่สุดวิสัย ข้อสำคัญเราเป็นลูกชาวพุทธที่ทรงประกาศสอนธรรมไว้ด้วยความถูกต้องแม่นยำตามหลักแห่งสวากขาตธรรม ที่ตรัสไว้ชอบแล้วทุกแห่งทุกมุมไม่มีผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงแม้แต่น้อย จึงควรยกศาสดาเป็นหลักใจไว้ จะดีกว่ายกความสงสัยไว้ทำลายใจ ส่วนความเข้าใจว่า บาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพานไม่มี นั้นเป็นเรื่องของกิเลสปิดตาใจไว้ไม่ยอมให้สัตว์โลกรู้เห็นสิ่งมีอยู่นั้น ๆ ตามความเป็นจริงของสิ่งที่มีที่เป็น ไม่ใช่ดินฟ้าอากาศมาปิด เรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน เหล่านี้ แม้พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ ตลอดพระสาวกของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย